

* NÆRINGSLIV · 10-11

Kraftig salgsvekst for norsk skifer

* REPORTASJE · 12-14

Nye vikinger står fram i Gudvangen

NÆRINGSLIV · 4-5

FOTO: BJARNE BEKKHEIEN AASE

Utfordrer Yara med gjødsel fra kloakk

Kloakk og matavfall blir til gjødsel
i ny fabrikk på Jæren.
– Vi vil konkurrere med Yara om

bøndene, men reglverket gjør det
vanskelig, sier Kjell Øyvind Pedersen
og David Glitza ved gjødsel-fabrikken.

KOMMENTAR · 3

NYE VINDER

«Idag starter
en ny runde
TTIP-for-
handlinger.
Den
politiske
vinden
er på
mot-
standens
side.»

Kari Gåsvatn
er kommentator i Nationen.

* LANDBRUK · 6

Venstre og KrF stopper familieskatt

Regjeringens støttepartier
sier et klart nei til forslaget
om å fjerne skattefritaket
ved gårdssalg i familien.

* NÆRINGSLIV · 8-9

Vil frata samvirkene ansvar for regulering

Beate Berrefjord i
Konkurransetilsynet vil
frata Tine og Nortura
reguleringsoppgaven.

FORSKNING · 16-17

Utnytter sløsing

Hvert år går rundt 70 prosent
av fosforet som tilføres fiske-
oppdrettsanlegg tapt. Dette er
sløsing av en svært begrenset
ressurs, sier forskere.

Budsjett mot bedre vitende

Samtidig som flyktningkrisen åpnbarte seg i all sin gru i Europa, og strømmen av flyktninger til Norge økte sterkt, nedjusterte regjeringen anslaget for asylankomster. Budsjettet til Utlendingsdirektoratet (UDI) ble kuttet med titalls millioner kroner.

Ifølge Aftenposten brukte regjeringen sin siste budsjettkonferanse i slutten av august til å redusere anslaget for hvor mange asylsøkere som var ventet til Norge neste år med 1000 personer, til 11.000. Det til tross for at flyktninger druknet i hopetall i Middelhavet og at Politiets utlendingsenhet rapporterte om 500 asylankomster i uken.

Med nedjustert prognose, kunne justisminister Anders Anundsen også redusere budsjettet til

UDI med flere titalls millioner kroner.

Regjeringen baserte seg på prognoser fra Beregningsutvalget for utenlandsforvaltningen fra juni. Men du skulle være nærmest blind og døv for ikke å forstå at dette var håpløst utdaterte prognoser. Gjennom sommeren hadde flyktningkrisen i Europa kommet ut av kontroll. Å tro på 11.000 asylankomster neste år var ikke engang en ønsketekning, til det var anslaget altfor urealistisk. Når regjeringen likevel valgte å redusere anslaget for asylankomster – i stedet for å øke det betydelig – må det ha vært mot bedre vitende.

Nå er prognosen skrudd opp til 25.000 asylsøkere. Det får store budsjettmessige konsekvenser som det ikke er tatt høyde for i regjeringens forslag til statsbudsjett. Regjeringen vil kom-

Oppsummert

Reduserte

1 Så sent som i august reduserte regjeringen anslaget på hvor mange flyktninger som vil komme til Norge neste år.

Konsekvenser

2 Nå er anslaget allerede kraftig oppjustert, noe som får store budsjettmessige konsekvenser.

Bremse

3 Mens regjeringen har lansert godbitene sine i statsbudsjettet, er det støttepartiene som får den utaknemlige oppgaven med å sette bremsene på.

me med en tilleggsmelding om to ukers tid, for å håndtere flyktningstrømmen.

I forslaget til statsbudsjett har regjeringen markedsført sine satsinger og godbiter, og skrudd opp oljepegebruken til bristepunktet. Nå må støttepartiene ta den utaknemlige oppgaven med å sette bremsene på, og grave fram de nødvendige midlene til flyktningkrisen.

Den økte asylanttilstrømmingen vil koste 5–6 milliarder kroner ekstra neste år, og får store konsekvenser for budsjettet. I dag går fristen for opposisjonspartiene til å stille spørsmål til Finansdepartementet om budsjettforslaget, ut. Dermed blir det også vanskeligere for opposisjonen å legge sine alternative budsjetter.

Skattesjokket

FRA LØVEBAKKEN

Det er noen ting jeg skulle ha våget å si i valgkampen 2013. Jeg sa det ikke fordi jeg ikke trodde på det selv.

For det første skulle jeg ha advart mot at Høyre kunne finne på å sette inn Frp i Landbruksdepartementet. Så uanstendige trodde jeg virkelig ikke at Høyre var, men det såkalte «bunadshøyre» er nok mer et munnhell enn en realitet.

For det andre skulle jeg ha sagt at en regjering med Frp og Høyre vil gi norske matprodusenter et skattesjokk. Det sa jeg heller ikke. Selv i en valgkamp må påstander som fremsettes ha et snev av sannsynlighet i seg. Jeg trodde at på dette området ville regjeringen levere til beste for norsk landbruk.

Troen ble styrket regjeringen la frem sin erklæring om «målrettede skatteendringer for å styrke bondens økonomiske stilling.» Så feil kan man ta. Det som burde stått var: «Regjeringen kommer til å gjennomføre skatteskjerpelser for landbruket på løpende bånd for å særlig svekke familielandbruket.»

Listen er kjent: Historisk økning

i diesellavgiften, fjerning av diskontinuitetsprinsippet ved generasjonsskifter, skatt på salg av landbrukseieendom, økte gebyrer og reduserte avskrivningssatser. I tillegg kommer noen dramatiske forslag som er stoppet i stortinget. Det mest alvorlige var forslaget om å øke grensen for registrering i mva-registeret til 150.000.

Hvorfor skjer dette? Jeg tror tidligere statssekretær Bård Hoksrud var farlig nær sannheten da han på konferansen «Skog og tre» i vår kunne lekke litt om den interne kampen om statsbudsjettet. Hoksrud kunne fortelle at alle statsråder, med unntak av Sylvi Listhaug, kjempet for mest mulig penger til sitt felt. Det er alvorlig.

Når dette sees i sammenheng med statsrådets manglende evne til å få flertall for sine forslag så er det lett å forstå hvorfor bondene må finansiere regjeringens skattelettelser til de aller rikeste. Landbruket skal likevel være glade for at de ikke har en statsråd med mer gjennomføringskraft. Da hadde sannsynligvis konsesjonslov med både priskontroll og boplikt vært fjernet.

I forbindelse med debatten om den nye «arveavgiften for landbruk» eller «odelsskatten» eller

LIKER IKKE

«Dette står regjeringen bak. Og regjeringen liker ikke landbruket.»

Geir Pollestad

Geir Pollestad er stortingsrepresentant for Senterpartiet. Neste mandag: Line Henriette Hjemdal, stortingsrepresentant for Kristelig Folkeparti.

«gevinstbeskatning ved omsetning av landbrukseieendom innen familien» (kjært barn, mange navn) er det to interessante sider å merke seg:

For det første argumenterer Listhaug med at stortinget har bedt henne foreta disse endringene. Det er slik statsråden leser merkningen KrF og V fikk gjennom da diskontinuitetsprinsippet (dyrere generasjonsskifter) ble innført. KrF og V bør snarest presisere den bestillingen om de ikke deler Frp og H sin tolkning.

For det andre argumenteres det med rettferdighet. Den rettferdigheten kan man ivareta ved å fjerne skatten ved salg ut av familien også.

Det blir feil å skyld på Listhaug og Frp alene. Dette står regjeringen bak. Og regjeringen liker ikke landbruket. De som synes denne påstanden er drøy må lese Meld. St. 1 (2015-2016) Nasjonalbudsjett 2016 side 143. Her kan vi lese at landbruket påfører det norske samfunnet et velferdstap på mellom 21 og 47 milliarder årlig. Landbrukspolitikken gir, i følge regjeringen, opphav til en ressursinnsats med liten eller ingen avkastning. Så vet vi hvordan regjeringen ser på den saken.

SAGT

av andre

FOTO: NTB SCANPIX

Klimasmart: Tomater.

Klimasmart

* «På Mære landbruksskole leter vi sammen med forskere etter de nye løsningene i et klimasmart landbruk. Har du smakt på Mære-tomaten? Den produseres i dag på varme som er høstet fra sola, lagret i fjell og hentet fram igjen når det er behov. På den måten har vi redusert energiforbruket i produksjonen med 80 prosent. Dette varmelageret er utviklet i samspill mellom forskere, teknisk kompetanse i Nord-Trøndelag fylkeskommune og fagfolk på Mære.»

Tove Hatling Jystad, leder for utviklingsavdelingen Mære landbruksskole, i kronikk i Trønder-Avisa.

Klimaerklæring

* «Vårt felles mål er at vi klarer å nå togradersmålet. Det er en utfordring for hele verdenssamfunnet. Vi skal gjøre vår del av jobben. De neste årene vil vi sammen styrke våre tiltak og investeringer for å bidra til å redusere klimagassintensiteten i den globale energimiksen. Ved å samarbeide på en rekke områder håper vi at selskapene våre vil kunne oppnå mer enn de er i stand til hver for seg.»

Konsernsjefene i ti globale olje- og gasselskaper, i en felles erklæring foran FNs klimakonferanse (COP21) i desember.

Gjeldfri

* «En av våre grunnverdier har fulgt REMA 1000 fra starten, og sier at vi skal være gjeldsfrie. Vi har som mål og ikke «stå i klimagjeld» til verden. Derfor er vårt mål nullutslipp av klimagasser.»

Pressemelding fra Rema 1000.

Nationen arbeider etter Vær varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale bes ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. PFU holder til i Oslo, tlf. 22 40 50 40. Epost: pfu@presse.no

Demo i Berlin: En kvart million protesterte mot TTIP, CETA og TISA.

FOTO: REUTERS/FABRIZIO BENSCH

Tidsånden motarbeider TTIP

KOMMENTAR

Kari Gåsvatn

kari.gaasvatn@nationen.no

I dag begynner en ny TTIP-runde bak lukkede dører. Forhandlere er neppe upåvirket av demonstrasjonene forrige helg. Men de mektige i EU og USA har bestemt seg for å overse folkets protest mot TTIP og andre frihandelsavtaler. Avtalene skal på plass før tidsånden går i en annen retning. Det haster, for nyliberalismen er på hell.

I Norge retter protestene seg først og fremst mot TISA som legger opp til fri flyt av tjenester. I EU gjelder det å stanse TTIP og den ferdigforhandlede CETA-avtalen med Canada. Det er fortsatt uklart hvordan avtalene vil gjelde for Norge.

I Berlin var det ifølge arrangørene en kvart million som demonstrerte. Tallet er mindre viktig. Det er alliansen som imponerer, med miljø- og fagbevegelse, kirke-, kultur-, forbruker- og landbruksorganisasjoner side om side.

Blant de store, spektakulære plaka-

tene var det også mange hjemmelagede. Budskapet på en av dem var: «Menneske først, så økonomi». Det uttrykker lengsel etter en ny måte å tenke økonomi. Et ønske om å delta og samarbeide i stedet for å konkurrere hverandre ihel og et håp om at mennesket skal være mer enn en brikke.

I nyliberalismen er det menneskene som må tilpasses økonomien og ikke omvendt. Liberalisering, deregulering og konkurranselogikk har spist seg inn på alle livsområder, men ikke ført til bedre liv og rettferdig fordeling. Noen få blir rikere, mens flertallet får det hardere. I debatten om TTIP, TISA & co. blir denne utviklingen konkret. - Endelig gang må vi si fra, var kommentaren fra mange som fylte Berlins gater.

Den europeiske Stop TTIP-bevegelsen har ulikt syn på mange ting. Men alliansen står sammen om at den avtalen det nå legges opp til, er et steg i feil retning. De store, tyske fagforbundene mobiliserer mot TTIP. Motstanden går langt inn i SPD og illustrerer splittelsen mellom grasrot og ledelse hos europeiske sosialdemokrater. SPDs tidligere presidentkandidat, Gesine Schwan, holdt en flammende appell under demoen i Berlin. Samme dag som næringsminister Sigmar Gabriel i helsides avisannonser forsvarte TTIP.

Mens fagbevegelsen er samlet, er tyske bønder splittet. Det store

Oppsummert

Ny forhandlingsrunde

1 Det haster for EU og USA med å få TTIP på plass. Nyliberalismen er på hell.

Gjennomskues

2 Det som framstilles som et fritt marked, er ofte ren interessekamp.

Nykolonialisme

3 Ønsket om å lage regler før resten av verden gjør det, er for tiden det mest brukte argument for TTIP.

MOTSTAND

«Mens fagbevegelsen er samlet, er tyske bønder splittet».

tyske bondelaget, DBV, håper på en rask gjennomføring av TTIP for å få fart på eksporten av melkeprodukter. AbL som forsvare bondelandbruket, er sentral i kampen mot TTIP.

USA økte nylig importtollen på smør, som en direkte reaksjon på økt amerikansk smørimport fra EU-land. Nestlederen i bondelaget AbL, Ottmar Ilchmann, ser her enda et eksempel på at europeiske meierier ødelegger melkeproduksjonen i andre land med billigprodukter, til og med i USA. Melkebøndene betaler prisen. Det europeiske meierier vinner i internasjonale markedsandeler, skader bøndene både her og i andre land, sier han.

Eksemplet viser dessuten ifølge Ilchmann at det som framstilles som et fritt marked, er bevisst villedning: «Det frie markedet finnes bare som fiktiv teori. Den som stadig snakker om det frie markedet, driver som regel sin egen interessekamp».

Det er denne sammenhengen som går opp for stadig flere og forklarer oppslutningen om «gammeldagse» politikere som Jeremy Corbyn i Storbritannia og at demokratiske presidentkandidater i USA kappes om å gå mot venstre. Det er også forklaringen på at folk forlanger innsyn når EU og USA i hemmelighet nysskriver reglene for verdenssamfunnet med multinasjonale konserner som rådgivere.

Noen beskylder motstanderne av TTIP, TISA og CETA for isolasjonisme og nasjonalisme. Selv om det er motstanderne som trekker inn hensynet til utviklingsland. Tilhengene av TTIP & co ønsker derimot å lage regler for globalisering «før andre gjør det». Det er for tiden det mest brukte argumentet for TTIP, og uttrykker en nykolonialistisk holdning. Vestlige konserners interessekamp må ikke forveksles med det å være åpen for samkvem med verden.

Den tyske næringsministeren lovte i sine avisannonser forrige lørdag at ingen europeiske standarder skal forhandles bort. Det kan bli trege forhandlinger. Noen spår at en TTIP-avtale nå er i det blå.

Gabriel lovte også at folkevagte skal ha siste ord. Det er fortsatt uklart om ratifiseringen av frihandelsavtalene skal skje i hvert enkelt medlemsland, eller bare i EU («EU only»). Også her er motstanderne på hogget og kartlegger hvordan parlamentene fungerer. I Nederland forbereder de et krav om folkeavstemning. Slike krav vil komme i flere land.

Med den nye politiske vindretningen er det ikke tilhengerne av konserntilpassede handelsavtaler som tjener på at prosessen kan trekke i langdrag.

Kari Gåsvatn er kommentator i **Nationen**

* Gjødselfroduksjon

Gjødselfabrikk: Ved sentralreinseanlegget for kloakken frå Stavanger-området har det interkommunale selskapet IVAR bygd det som skal vere Europas første gjødselfabrikk basert på avløpsslam. Fullverdig konkurrent til kunstgjødself. Trass i miljøvenleg ressursutnytting møter gjødself strenge spreiereglar.

Tar opp gjødselfkampen

Kloakk og matavfall blir organisk gjødself i ny unik fabrikk. Minorga vil konkurrere med Yara om å selje gjødself til bønder, men spreiereglar hemmar miljøgjødself.

RANDABERG. – Det som før var avfall har blitt ein viktig ressurs. Blant fordelane for bøndene er at den organiske gjødself gir frå seg næringsstoffa meir gradvis. Du får ein langtidseffekt. Testane viser avlingsnivå vi knapt kunne drøyme om i min oppvekst på eit kornbruk i Solør, seier Kjell Øyvind Pedersen og held fram ei handfull med brun pelletert organisk gjødself.

Pedersen er administrerende

direktør i IVAR, som er det interkommunale renovasjonsselskapet på Nord-Jæren. Dei har investert 55 millionar kroner i Europas første fabrikk som omdannar menneskeleg kloakk og matavfall til fullverdig gjødself. Gjødself går under merkenamnet Minorga. Produksjonskapasiteten er på 10.000 tonn på eitt skift.

Hemma av strenge reglar

Med det deleigde selskapet Min-

orga Vekst håper IVAR å ta ein flik av den norske gjødselfmarknaden i konkurranse med kunstgjødself frå Yara. Under opninga kalla miljøvernminister Tine Sundtoft (H) fabrikk for eit godt eksempel på det grønne skiftet i praksis, men miljøgjødself møter motbør frå dagens spreiereglar.

– Dagens reglar er laga med tanke på å spreie slam på jordene og tek ikkje høgde for foredda og varmebehandla tørrgjødself. Re-

glane er nær ulevegleg byråkratiske. For oss er det ei ulempe som gjer det tøffare å få fart på salet, seier Pedersen.

Medan det er fritt fram for bønder som vil bruke kunstgjødself, er det klare avgrensingar for bruk av Minorga-gjødself og andre former for behandla avløpsslam. Gjødself kan brukast til korndyrking, men bøndene har meldeplikt til kommunen og gjødself må nedmoldast innan 18 timar. Gjødself kan ikkje brukast til dyrking av grønsaker, poteter, frukt og bær, og slike grøntvarer kan berre dyrkast etter ei karanteneplikt på minst tre år etter siste spreieing. Den organiske gjødself kan heller ikkje spreieast på eng og beite, med mindre jorda blir pløgd etterpå.

– Reglane bør endrast. Det er for tungvint i dag. I mellomtida jobbar vi for å få dispensasjon frå meldeplikta, karantenetida og kravet om nedmolding, seier fagansvarleg Oddvar Tornes i IVAR.

Vurderer å mjuke opp krava

Mattilsynet seier reglane knytt til bruk av kloakk- og avløpsslam som gjødself er strenge for å unngå spreieing av smittestoff og miljøgifter. Dei ser likevel behov for å vurdere regelendringar.

– Vi har hatt fleire møter med bedrifta og fått dokumentasjon. Vi vurderer å endre forskrifta, men vi har ikkje tatt stilling endå, seier seniorrådgjevar Torhild Tveito Compaore i Mattilsynet.

– **Produsenten seier gjødself**

Gjødsla er særleg mynta på kornbønder og er ein
ALLE FOTO: BJARNE BEKKEHEIEN AASE

Yara-konkurrent: Administrerende direktør Kjell Øyvind Pedersen (t.v.) og driftsleiar David Glitza trur gjødsla står seg i konkurransen med kunstgjødsl frå Yara.

Resirkulering: Fabrikken på 600 kvadrat er basert på biorestar frå biogassproduksjon. 5 av 55 millionar kroner er Innovasjon Norge-støtte. IVAR investerer òg ein halv milliard kroner i betre slamkvalitet.

Kapasitet: Med eitt skift er produksjonskapasiteten på 10.000 tonn Minorga-gjødsel. Planlegginga av utbygginga starta i 2007.

Fakta

Minorga

- * **Organisk** gjødsl basert på menneskeleg kloakk, avløpsslam og matavfall.
- * **Slammet går først** til biogassproduksjon. Bioresten blir varmebehandla, tørka og pelletert. Det er tilsett nitrogen og kalium for å få ei fullverdig gjødsl som kan erstatte vanleg mineralgjødsl / kunstgjødsl.
- * **Det** interkommunale selskapet IVAR, eigd av 13 kommunar i Rogaland, har investert 55 mill. kr. i fabrikk i Mekkljarvik i Randaberg på Nord-Jæren.
- * **Gjødsla**, som har merkenamnet Minorga, skal seljast gjennom selskapet Minorga Vekst AS. IVAR har 50% eigardel. Resten av aksjane er stort sett eigd av fleire personar i Sogn og Fjordane og Agder-fylka og offentlege aktørar i Aust-Agder.
- * **Gjødsl** vareforskrifta tillet å bruke behandla avløpsslam til korndyrking mot krav om nedmolding at bruken skal meldast til kommunen. Gjødsla kan ikkje brukast til dyrking av grønnsaker, poteter, frukt og bær, og jord som er gjødsla med slam kan ikkje brukast til desse vekstane før minst 3 års etter spreining. Eng og beite skal heller ikkje gjødslast med avløpsslam, men ifølgje Mattilsynet er det opning for det om jorda blir pløgd etterpå.

NOTERT

Kostbart løfte: Venstres leder er ikke fremmed for å vente med å innfri skatteltette til pensjonister.

STATSBUDSJETTET

Vil vente med pensjonistløfte

- * Venstres leder er ikke fremmed for å vente med å innfri milliardløftet om redusert avkorting til gifte og samboende pensjonister.

Det kostbare løftet kommer på toppen av store skatteutt, milliarder til tiltak mot økt ledighet og en stadig voksende asylregning som allerede preger 2016-budsjettet.

– Er det virkelig rett, med den utviklingen vi ser i Norge i dag, at dette er den gruppen vi skal bruke mest penger på for å utjevne pensjonsforskjeller fordi de faktisk er gift? sa Grande i sin tale til Venstres landsstyre lørdag. ©NTB

FLYKTNINGER

Sykehuset kan bli asylmottak

- * Den nye eieren av sykehuset i Fredrikstad vil vurdere å huse asylsøkere når lokalene blir ledige i november.

Eiendomsinvestoren Kan Cao har kjøpt sykehuset som skal legges ned 3. november i år, og han har fått en henvendelse om å bruke bygningen til et midlertidig mottak, ifølge NRK.

– Hvis det kun er snakk om midlertidig bruk, så kan vi vurdere det, men asylmottak var ikke noe vi hadde sett for oss, sier advokat Mats Mæland som representerer Kan Cao. ©NTB

HANDEL

Frykter butikkdød i bilfritt sentrum

- * Mange butikker kan gå konkurs dersom det blir forbud mot bilkjøring i Oslo sentrum, mener Oslo Handelstands Forening.

– Jeg frykter Oslo vil bli som en del andre byer hvor det er mer dødt i gatene. Det er ofte handelen som er den store bidragsyteren for å skape liv. Med mindre handel blir det også mindre liv og da får vi en fattigere by, sier foreningens leder Gunnar Larssen til NRK.

Arbeiderpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne som fredag ble enige om å danne nytt byråd sammen, går inn for å gjøre Oslo sentrum bilfritt innen 2019, ifølge Dagsavisen. ©NTB

er trygg og oppfyller alle krav?

– Vi ser at det kan vere grunn til å endre reglane. Det er ein prosess på gang, men det er ei komplisert sak. Det ligg òg eit EU-direktiv bak som gjer det vanskeleg å ta bort fleire av krava, seier ho.

Ifølgje Mattilsynet har Minorga dispensasjon ut året på at det kan dyrkast grønnsaker året etter bruk av gjødsla og at harving er

nok til å dekke nedmoldingskravet. Mattilsynet seier dei ikkje kan dispensere frå kravet om nedmolding og meldeplikt sidan det er lagt til den enkelte kommune. EU-reglar om at slam skal kunne sporast til jordet der det er brukt og at det minst skal gå ti månader etter bruk før hausting av grønnsaker set òg grenser for kor mykje reglane kan endrast, fortel ho.

SPREIEREGLAR

«Reglane bør endrast. Det er for tungvint i dag.»

ODDVAR TORNES
FAGANSVARLEG FOR SLAM OG
BIOGASS I IVAR

Trass strenge reglar håper leinga at fabrikk innan kort tid kjem opp i full produksjon. Pedersen viser til at det er lang tradisjon for å bruke slam på åkrane.

– Før kom slammet med hest og kjerre frå byane, seier Pedersen.

Den moderne varianten er varma opp til 100 grader og skal oppfylle alle hygienereglar. I fabrikk er gjødsla tilsett nitrogen, fosfor og kalium for å gi ei fullverdig NPK-gjødsl. Hovudvarianten tilpassa norsk kornproduksjon har 10 prosent nitrogen, 1,5 prosent fosfor og 5 prosent kalium, såkalla 10-1-5, og har same form og storleik som kunstgjødsl.

– Vi meiner vi har eit betre produkt enn Yara, og vi har lagt

oss under Yara når det gjeld pris. Sidan innhaldet er 70 prosent organisk er gjødsla ideell for sandjord, skrin jord og for jordstrukturen, seier Pedersen og Tornes.

Sel òg gjødsl for eksport

Interessa for Minorga-gjødsla skal vere stor. Så langt i år har dei selt nær 400 tonn, derav 60 tonn til kaffidyrking i Vietnam.

– Sjansen for eksport overraska oss. Første båt er på veg. I Vietnam er det ikkje reglar som hemmar bruk av gjødsla. Det er litt nybrottsarbeid, men vi håper salet raskt vil auke både i Norge og til utlandet, seier Pedersen.

BJARNE BEKKEHEIEN AASE
bjarne.aase@nationen.no

NOTERT

FOTO: TROND BURUD

Truett: I 2014 ble det påvist 136 bjørner i Norge.

ROVDYR

Ti bjørner felt så langt i år

* Ti bjørner er skutt i Norge så langt i år. To av dem er skutt som del av lisensfelling mellom august og oktober.

Begge de to bjørnene som ble skutt med lisens, ble felt i Finnmark. Av de øvrige bjørnene ble seks skutt etter vedtak om skadefelling, én ble felt i nødverge og én ble felt fordi den oppholdt seg mye nær mennesker, ifølge Miljødirektoratet.

Åtte av bjørnene ble skutt utenfor forvaltningsområdet for bjørn.

– Lisensfelling og skadefelling gjøres med noen få unntak utenfor forvaltningsområdet for bjørn. Dette rammer stort sett unge hannbjørner og har liten betydning for bestandens utvikling, sier miljødirektør Ellen Hambro. ©NTB

FLYKTNINGER

Solberg besøkte mottakssenter

* Statsminister Erna Solberg (H) besøkte lørdag ankomstsenteret med plass til 1.000 asylsøkere i Råde kommune i Østfold. Senteret som er første stoppested for mange asylsøkere som kommer til Norge, åpnet fredag.

– Jeg synes det virker som om man har laget en veldig god operasjon her nede for å håndtere store grupper mennesker over kort tid som skal registreres og få den første hjelpen her, før de sendes videre til andre mottak, sier Solberg til NTB etter besøket lørdag. ©NTB

HUNDERFOSSEN

Får beholde Reodor Felgen-bil

* Berg-og-dalbanen Il Tempo Extra Gigante i Hunderfossen Familiepark er ikke en ulovlig etterligning fra filmen «Flåklypa Grand Prix», ifølge Sør-Gudbrandsdal tingrett.

Berg-og-dalbanen består av en forlenget versjon av Reodor Felgens bil Il Tempo Gigante fra historien om Flåklypa.

Caprino Filmcenter tok saken til retten for å få attraksjonen stengt. De mener berg-og-dalbanen er basert på bilen i Ivo Caprinos dukkefilm «Flåklypa Grand Prix», og at Flåklypa-universet ikke ville vært like attraktivt uten Caprinos arbeid. ©NTB

* STATSBUJSETTET

Venstre og KrF stopper gårdsskatt

Landbruksminister Sylvi Listhaug (Frp) får ikke samarbeidspartiene med på forslaget om skjerpet skatt ved salg av landbrukseiendom innen familien.

Kravlistene fra Venstre og KrF før forhandlingene om neste års statsbudsjett begynner å ta form. Høyt i bunken hos dem begge ligger et klart nei til forslaget om å fjerne skattefritaket ved salg av landbrukseiendom innen familien.

Uforståelig

– Det er vi kraftig imot. Det er en stor gåte at regjeringspartiene vil legge skatteskjerpelse på generasjonsskifte i landbruket. Og enda merkeligere blir det når man samtidig vil premiere dem som vil selge landbrukseiendom ut på det åpne markedet, sier KrFs finanspolitiske talsmann Hans Olav Syversen til NTB.

Regjeringen ønsker å redusere

skatten på et eventuelt overskudd ved salg av landbrukseiendom på det åpne markedet fra 50 til 25 prosent, og samtidig innføre en skattesats på 25 prosent ved salg fra en generasjon til den neste.

Argumentet er likebehandling og rettferdighet:

– Skattereglene skal ikke være avhengig av hvem du selger til, sa Listhaug til NTB samme dag som forslaget til statsbudsjett ble lagt fram.

Avgjørende

Interesseorganisasjonene Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag var raskt ute med protester. De viser til at minst tre av fire bruk overdras internt i familien. En skatteskjerpelse på denne over-

dragelsen vil ramme unge bønder – og gjøre det mindre attraktivt å ta over, ifølge organisasjonene.

– Landbrukets fremtid er helt avhengig av generasjonsskiftene. Forslaget er ekstra problematisk fordi det kommer på toppen av tidligere skatteskjerpelser, sier Syversen – som også er leder av finanskomiteen på Stortinget.

Ikke med

Også Venstres finanspolitiske talsmann Terje Breivik gir forslaget en kald skulder.

– Dette går vi mot. Venstre kan ikke være med på skatteskjerpelse ved salg av landbrukseiendom innen familien, sier han til NTB.

Breivik frykter at rekrutteringsproblemene til landbruket bare vil forsterkes.

– Bondens arbeid er gull verdt og vil bli enda mer verdt i framtida, sier han.

Meningsløst

Under finanskomiteens høring

Sier nei: KrFs Hans Olav Syversen (til venstre) og Venstres Terje Breivik er imot skatt ved overdragelse av landbrukseiendom i familien.

FOTO: VIDAR RUUD / NTB SCANPIX

MENINGSLØST

«Det er meningsløst at bonden skal betale for reduksjon av skatt på salg ut av familien.»

PER SKORGE
GENERALSEKRETÆR I BONDELAGET

Fakta

Gårdsskatt

* **Regjeringen vil for** statsbudsjettet 2016 fjerne skattefritaket på omsetning av landbrukseiendom innen familien.

* **Skattefritaket gjelder i dag** dersom gården har vært eid av nåværende eier i mer enn ti år.

* **Tre av fire** bønder selger gården innen familien, ifølge Norges Bondelag. For disse vil forslaget innebære en skatteskjerpelse.

* **Samtidig vil regjeringen gi** skattelettelse for dem som selger gården ut av familien.

* **Forslaget vil ifølge** Bondelagets beregninger gi en skatteskjerpelse på rundt en halv million kroner for mange familier.

om neste års statsbudsjett viste både Bondelaget og Småbrukarlaget til regjeringsplattformen. Der heter det at regjeringen vil «bruke målrettede skatteendringer for å styrke bondens økonomiske stilling».

– Men så opplever vi gang på gang det stikk motsatte, sa assisterende generalsekretær John Petter Løvstad i Småbrukarlaget.

– Det er totalt meningsløst at bonden skal betale regninga for reduksjon av skatt på salg av landbrukseiendom ut av familien, sa Bondelagets generalsekretær Per Skorge.

JON EVEN ANDERSEN, NTB
redaksjonen@nationen.no

nationen.no

Les flere saker om den omstridte gårdsskatten på nationen.no.

Nordmenn setter moral på menyen

KOSTHOLD

Interessen for hjemmelaget mat av miljøvennlige, ferske råvarer handler om langt mer enn sunnhet og helse. En fersk rapport viser at vi er blitt en nasjon av moralske matsnobber.

I en murstein av en rapport har Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) samlet alle tilgjengelige data om nordmenns forhold til matlaging og kosthold de siste 15 årene. Totalinntrykket gjorde at forsker Annechen Bugge dømte rapporten «Mat, måltid og moral – hvordan spise rett og riktig».

– Det fremtredende trekket er at moral er sentralt. Det er en økende opptatthet i befolkningen av riktig kosthold. Det er ikke ba-

re slik at det du spiser sier hvem du er eller ønsker å være, det sier noe om hvem du bør være, sier hun til NTB.

– Det ligger en moralsk overlegenhet i å velge et riktig kosthold.

Særlig kvinner er opptatt av å være matpolitisk korrekte. Maten skal lages fra bunnen, av sunne, naturlige råvarer, framstilt på en bærekraftig måte. Alt støtter opp om idealet om en nordisk livsstil

OVERLEGEN

«Det ligger en moralsk overlegenhet i å velge et riktig kosthold.»

ANNECHEN BUGGE
FORSKER

preget av enkelhet og aktivt friluftsliv. Kvinner som lager mat til sine familier oppfattes som de gir det beste av seg selv, tid, omsorg, sjenerøsitet og kjærlighet:

– Ved å servere masseprodusert ferdigmat fra mikrobølgeovn vil man framstå som det motsatte. Det moralske riktige er å signalisere at man er matansvarlig bevisst. Kvinnen skal være kunnskapsrik, hjemmets kokk, fristerinnen, den gode moren og hun som henger med på de siste trendene, sier Bugge.

Dette er en fullstendig U-sving sammenlignet med matlagings-trenden for kvinner på 1970-tallet:

– Da skulle man nærmest rømme kjøkkenbenken og skryte av at man ikke brukte tid på matlaging eller baking, sier Bugge.

Moral på menyen løser en del

av dilemmaene i hverdagen – man slår så å si flere fluer i ett smekk:

– Å spise økologisk, bærekraftig, kortreist og norsk bidrar til bedre miljø og mindre forurensing. Å spise sunt viser evne til å ta ansvar for egen helse. Det som er negativt med dette er at det kan bli en besettelse å måtte gjøre det «riktige». Og når det er så sterke oppfatninger om hva som er rett og galt, blir det vanskelig å følge opp, ikke minst fordi meningene ofte er motstridende og udokumenterte. Det blir aldri bra nok, riktig nok eller miljøvennlig nok. I stedet bidrar de moralske kodene til mye dårlig samvittighet og skyldfølelse, sier Bugge. ©NTB

METTE ESTEP, NTB
redaksjonen@nationen.no

* REKLAME

Ullbilde skaper krøll

En annonse fra Fatland Ull skaper blandede reaksjoner i sosiale medier.

I den nyeste utgaven av medlemsbladet for bondeorganisasjonen Norsk Sau og Geit har Fatland Ull As rykket inn en annonse som viser en lekkledd mann som klipper en lett kledd kvinne som om hun var en sau. Det har skapt blandede reaksjoner i sosiale medier.

I Facebook-gruppene «Nettverk for kvinnelige bønder» og «Sauefolk» er meningene delte. Mange mener annonsen går over streken og framstår som kvinnefiendtlig, mens andre mener annonsen er «stilig» så vel som «tøff».

– Moralsk dumt

«Dette er moralsk for dumt...menn hiv skjorta når dei klipper – på grunn av varmen....å bruka kvinnekroppen slik – er mindre respekt

av kvinnelege bønder som dårleg samanlikning av oss og husdyr.... lat oss få ein massiv reaksjon...skam dykk Fatland.....», skriver en av debattantene på Facebook.

En annen deltager i diskusjonen skriver: «Bildet i seg sjølv er jo tøft, men om ein ser det i ein litt større sammenheng synes eg dette er ugreit i ein landbruksrelatert reklame.»

En tredje debattant skriver at mottagelsen av bildet har med tolkning å gjøre: «Skjønner godt hva du mener, men jeg er vet ikke om jeg er villig til å ta sånne «teite» ting på alvor. Det et liksom måte på hva man skal henge seg opp i. Men for all del jeg respekterer de som synes dette blir for drøyt.»

Men det finnes også dem som mener reklamen overhodet ikke representerer noe problem: «Synes bilde var kjempe kult jeg, gøy me noe annet også. Den ble jo lagt merke til, akkurat det vi vil med reklame.»

– Forstår reaksjonene

Konsernsjef Terje Wester i Fatland sier selskapet har mottatt

**ATTRAKTIVE PRISER
HOS FATLAND**

Det er hos Fatland du får de beste prisene
Lever ulla til oss, og få godt betalt du også.

Pr. september 2015 har vi følgende prisliste:

A1 kr 54,-	B1 kr 52,-	C1 kr 56,-	C2 kr 26,-
F1 kr 53,-	F2 kr 26,-	B2 kr 25,-	H1 kr 25,-
G kr 11,-	V kr 11,-	H2 kr 11,-	H3 kr 8,50
C1S kr 33,-	F1S kr 33,-	F1P kr 33,-	C2S kr 8,50

Avregningsprisene tar utgangspunkt i at ulla blir levert til ullstasjonen av den enkelte produsent. Dersom vi henter ulla belastes leverandøren for frakt, med

Kontakt en av våre ullstasjoner for levering av ull. Saueag som aktivt medvirker til innsamling av ull får 0,85 kr pr. kg i innsamlingsgodtgjørelse.

Annonce: Det er denne reklamen som har fått folk til å reagere.

FOTO: SVEIN EGIL HATLEVIK

reaksjoner både via Facebook-meldinger og e-post.

– Vi har fått én mail som daglig leder i Fatland Ull vil svare på. Vi har også fått en del kommentarer på Facebook, men jeg vet ikke hvor mange, sier han til Nationen.

Fatland Ull er et datterselskap av Fatland, som også har en rekke slakterier, et foredlingsanlegg og et datterselskap som håndterer hud og skinn.

Wester sier at paret på bildet er norgesmester i saueklipping Inge Morten Tronstad fra Etne i Hordaland og hans kone. Tronstad jobber for Fatland i slaktesesongen, og Wester karakteriserer ham som «en veldig flink» saueklipper.

– Bildet er et kunstbilde som de har tatt i privat sammenheng, og jeg var ikke klar over at det ble brukt i en annonse før jeg fikk henvendelser om annon-

sen, sier Wester til Nationen.

Han sier at bildet er en referanse til en annonse som tidligere er laget av ullundertøysprodusenten Kari Traa.

– Jeg forstår at folk kan reagere når de ikke skjønner bakgrunnen. Det er jo et signal vi selvfølgelig tar alvorlig, sier Wester.

SVEIN EGIL HATLEVIK
svein.hatlevik@nationen.no

FELLESKJØPET AGRI I LILLESTRØM SØKER

Sjef Innendørsmekanisering

Nåværende sjef for innendørsmekanisering går av med pensjon og vi søker hans etterfølger som skal lede Felleskjøpets avdeling for innendørsmekanisering, som består av 52 ansatte, hvor 8 rapporterer direkte til Sjef I-mek. Vi søker etter deg som takler en utfordrende lederrolle med en organisasjon spredt over hele Norge. Den som ansettes er en del av ledergruppen i Divisjon Maskin. Kontaktflatene inn mot andre avdelinger i Felleskjøpet Agri, eksterne leverandører, samt kunder er sentrale arenaer for å lykkes i denne jobben.

Vil du være med å jobbe for en sterk merkevare, ta gjerne kontakt med Direktør Maskin Frode Dahl på tlf. 901 44 892, eller rekrutteringsansvarlig Tobias Wattne på tlf. 930 66 924. Fullstendig utlysning finner du på felleskjopet.no.

Søknadsfrist 20. oktober 2015.

Vannregning på 224.000

En kvinne i Hamar har fått en vannregning fra kommunen på 224.000 kroner. Et rennende toalett har skylden.

Siden sist gang vannmåleren ble lest av, har det ifølge kommunen rent hele 5 millioner liter vann gjennom leiligheten,

skriver Hamar Abeiderblad.

Ettersom vannmåleren ikke hadde blitt lest av på to år, har toalettet trolig stått slik lenge.

Selv kommunen ble overrasket da de så målingen og dro for å sjekke at den faktisk stemte. Toalettet er nå fikset. ©NTB

FOTO: REUTERS

Importør ber om unnskyldning

I en dobbeltsideannonse i en rekke norske aviser lørdag ber Volkswagen-importør Harald A. Møller AS om «en stor unnskyldning».

– Som administrerende direktør i Harald A. Møller AS ønsker jeg å komme med en uforbeholden unnskyldning til det norske folk og våre kunder. Som im-

portør er det helt grunnleggende for oss at våre kunder har full tillit til Volkswagen-konsernet. Vi i den norske organisasjonen vil jobbe hardt for å gjenvinne din tillit, skriver Terje Male i annonsen. Han opplyser at de nå arbeider intenst for å få gjennomført alle nødvendige oppgraderinger av samtlige berørte biler. ©NTB

* Marknadsregulering

Konkurransetilsynet meiner konkurransen i jordbruket blir styrkt om **Tine og Nortura** ikkje lenger regulerer marknaden.

Vil ta ansvar for regulering frå samvirka

I Konkurransetilsynet si høyringsuttale til rapporten om marknadsregulering i jordbruket kjem det fram at tilsynet støttar at Tine, Nortura og Felleskjøpet ikkje lenger skal ha ansvaret for å regulere jordbruksvarer.

Tilsynet peiker på at modellen der marknadsaktørane også er regulatorar, det såkalla Forenkling-alternativet, føreset at marknadsregulator har ein dominerande posisjon i marknaden og står for ein stor del av råvareinntaket.

Forenklingalternativet er støtta av jordbruksorganisasjonane, og er ei vidareføring av dagens ordning med nokre endringar.

Uheldig marknadsstruktur

«Etter Konkurransetilsynets vurdering bør ikke markedsbalanseringen baseres på sementering av en slik konkurransemessig uheldig markedsstruktur», skriv Konkurransetilsynet i høyringsuttalen. Vidare står det at «Dette alternativet vil etter tilsynets oppfatning i begrenset grad legge til rette for økt konkurranse og bedre ressursutnyttelse i verdikjeden sett under ett.»

Tilsynet sluttar seg modellen «Marknadsbalansert balanse», som er støtta av forskarane i utvalet.

MOTTAKSPLIKT

«Blir mottaksplikta fjerna, så vil det gå ut over matproduksjonen i heile landet.»

MERETE FURUBERG
LEIAR I SMÅBRUKARLAGET

Denne modellen vil:

- Avvikle ordninga med marknadsregulator
- Avvikle målprisar og prisløyper som balanseringstiltak
- Avgrense mottaksplikta
- Styrke samvirka si forsyningsplikt til konkurrentane for å oppretthalde konkurransen.

– Me meiner framlegget om marknadsbalansert balansering går i rett retning for å styrkje konkurransen i landbruksmarknadane, men framlegget framstår som noko uferdig, seier fungerande avdelingsdirektør Beate Berrefjord i Konkurransetilsynet.

Får kritikk

Rapporten, som har vore ute på høyring, får også kritikk frå tilsynet.

– Me meiner det er ei grunnleggjande svakheit ved utgreiinga at ho behandlar alle landbruksmarknadene samla, utan at det er teke omsyn til at det handlar om svært ulike marknader, seier Bjerrefjord.

Ho peikar på at det til dømes ikkje er skilt mellom marknaden for svin, som har slite med stor overproduksjon dei siste åra, og marknaden for sau, som har slite med underskot.

– Vidare er det ein svakheit at utgreiinga ikkje vurderer tydinga av at det ligg føre omfattande regulering som fell utanfor mandatet for utgreiinga, til dømes i meierisektoren, seier Berrefjord.

– Svært uheldig

Konkurransetilsynet er også svært kritiske til modellen som Kavli, Kjøtt- og fjørfebransjen og Coop støttar, der industriaktørar utanfor samvirket og

Omsetningsrådet får ei sterkare rolle.

– Styrking av Omsetningsrådet kan sjå tilforlateleg ut, men dette alternativet er etter Konkurransetilsynet si vurdering svært uheldig, seier Berrefjord.

– Her blir det lagt til rette for at marknadsaktørar kan møtast hyppig for å diskutere volum og prisutvikling. Det vil auke faren for ulovleg og konkurranseavgrensande koordinering mellom aktørane i marknaden, seier ho.

– Grunnleggjande feil

Leiar Merete Furuberg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er glad for at Konkurransetilsynet ikkje støttar denne modellen.

– Tilsynet tek derimot grunnleggjande feil når dei meiner det er problematisk at samvirka ikkje skal vera marknadsregulator. Det er me som bønder som har gått saman i samvirket. Gjennom det er næringa, og kvar enkelt bonde, ansvarleg for overproduksjon, og som ber kostnaden for marknadsreguleringa. Det er det mest effektive, seier Furuberg.

Ho har inga forståing for at det at samvirka er marknadsregulatorar gir mangel på konkurranse.

– Slik det fungerer i dag nyt samvirka sine konkurrentar godt av denne ordninga. Blir mottaksplikta dessutan fjerna, så vil det gå ut over matproduksjonen i heile landet. Mottaksplikta er det desidert viktigaste i dette prinsippet, som eit fleirtal på Stortinget har nedfelt, seier Furuberg.

HILDE LYSENGEN HAVRO
hilde.havro@nationen.no

Fakta

Marknadsregulering av jordbruksvarer

* **Regjeringa ynskjer** å gjera marknadsregulering av jordbruksprodukt meir uavhengig av samvirka.

* **I dag sit** Nortura, Tine og Felleskjøpet med ansvaret for å regulere marknaden for jordbruksvarer. Unntaka er grønsaker, frukt og kylling.

* **Balanseringutvalet leia** av professor i konkurranserett Erling Hjelmeng la fram ein rapport om marknadsbalansering i juni.

* **Utvalet skisserer tre** ulike løysingar for marknadsbalansering.

* **Marknadsbalansert** balansering: Regulatorordninga blir oppheva, og marknaden skal balansere produksjon og etterspurnad sjølv.

* **- Ei forenkling** av dagens ordning, der samvirka held på ansvaret som regulatorar.

* **- Ei ordning** der ein held på marknadsregulering, men gjer den meir uavhengig av samvirka.

Kven skal ha ansvaret: Balanseringsrapporten, som tek for seg markandsregulering

Synnøve Finden-ei

Synnøve Finden-eigar Scandza vil halde på samvirka si rolle som marknadsregulator, men stiller krav om lik pris.

Scandza, selskapet som eig Synnøve Finden, Finsbråten og Sørlandschips, vil halde på samvirka si rolle som marknadsregulator. Nokre føresetnader må likevel liggje til grunn: Regulering av råvareprisen og statleg kontroll med denne reguleringa.

– Det å avvikle Tine si rolle som marknadsregulator svarar ikkje nødvendigvis på utfordringane med auka konkurranse og betre ressursutnytting. Me trur ikkje problemet ligg der, sjølv om det prinsipielt ikkje er viktig for oss at Tine er marknadsregulator, seier Stig Sunde.

Han er styreleiar i Synnøve Finden, og sit også styret for Scandza.

– Det viktigaste for å auke konkurransen og betre ressursutnyttinga er å få ein ikkje-diskriminerande tilgang på råvara.

Statleg kontroll

Scandza meiner difor det viktigaste framlegget til utvalet bak Balanseringsrapporten er at mjølkeprisen Synnøve Finden og andre betalar til Tine er basert på forbrukarprisane minus nødvendig margin i foredlingsleddet.

– Prisen må baserast på kva margin foredlingsleddet treng for å få til nyetableringar og investeringar i eksisterande industri. Ein må altså ta utgangspunkt i marginen som gjer at det er interessant

Valgt til ny KrFU-leder

Ida Lindtveit er valgt til nestleder i Kristelig Folkepartis Ungdom (KrFU). Den 22 år gamle ungdomspolitikeren ble valgt inn på KrFUs landsmøte på Havna hotell i Tjøme lørdag. Hun var på forhånd innstilt til ledervervet av valgkomiteen.

– Jeg vil lede et ungdomsparti med en tydelig stemme. Vi skal være klar på våre prioriteringer og vår politikk. Både ovenfor KrF og andre partier. ©NTB

Asylhotell gjør Norge for attraktivt

Norge blir for attraktivt for folk på flukt når vi bruker hoteller som midlertidige asylmottak, mener Fremskrittspartiets Helge André Njåstad.

– Det er viktig at ikke sender signaler om at her kan man bo på høyfjells-hotell. Det betyr bare at det vil komme enda flere, noe som vil sprengte kapasiteten i kommunene, sier Njåstad til TV 2.

Han advarer nå mot å innlosjere asylsøkere og flyktninger på midlertidige asylmottak i hoteller og konferansesentra. Njåstad tror det vil gjøre Norge for attraktivt for andre og medføre en kraftig økning i flyktningstrømmen. ©NTB

av jordbruksvarer, har vore ute på høyring. Konkurransetilsynet vil fjerne ansvaret for regulering frå samvirka.

FOTO: BJARNE BEKKEHEIEN AASE

Tap: – Bygningene kan vi alltid få satt opp igjen, men dyrene er selvsagt det største tapet, sier Solveig Bratteng Rønning. Bildet ble tatt i 2012 i forbindelse med at hun var kandidat til Årets unge bonde.

FOTO: SIRI JUELL RASMUSSEN

30 dyr funnet i live etter brann

DYRETRAGEDIA

Det ble antatt at rundt 150 storfe ble tatt av brannen som herjet et fjøs i Utskarpen i Rana i Nordland natt til lørdag. Men lørdag kveld fant brannvesenet et 30-talls dyr i live.

– Det var virkelig ikke noe en skulle ha trodd da en så bildene av brannen og brannruinene, sier Bjørn Råde i Rana Brann og redning til Rana Blad lørdag kveld.

Dyra ble reddet ut fra kjelleren i fjøset som brant. Det er hovedsakelig kalver, men også kyr er berget ut i live.

Det store fjøset var fullstendig overtent da brannvesenet kom til stedet, og det ble foretatt en kontrollert nedbrenning. Da ble det tatt for gitt at det var få eller ingen dyr å berge.

Rauting fra kjelleren

Bare seks storfe ble den første tiden funnet i live. Resten – rundt 150 dyr – ble antatt å ha brent i hjel.

Lørdag ettermiddag kom beskjeden om at eierne av gården hadde hørt lyder fra kjelleren. Noen timer senere var rundt 30 dyr reddet ut i live.

– Det er snakk om både kalver og kyr, mest kalver. Etter det vi har fått høre fra bonden skal det da ikke være flere dyr som ikke er gjort rede for, så da skal det

ikke være flere igjen her, sier Råde.

Fryktet spredning

Politiet fikk melding om brannen rett over midnatt. Rundt klokka 1.45 var det ikke lenger fare for at brannen skulle spre seg til andre bygninger.

– Vi fikk en henvendelse fra eierne av gården lørdag ettermiddag. De hadde hørt lyder fra kjelleren i fjøset, så vi sendte to mann med røykdykkerdrakter for å undersøke. Da viste det seg at det fortsatt var flere kalver i live i kjelleretasjen under betonggulvet i førsteetasjen på fjøset, sier Råde.

Noen av dyra som har fått brannskader, og det vil derfor bli vurdert nødslagt.

– Katastrofe

Bonde Solveig Bratteng Rønninger sterkt preget av brannen på gården.

– Det er en katastrofe å miste dyrene, sier hun om brannen til NRK. Besetningen har de bygd opp over nesten 40 år, og inkluderte blant annet 55 kyr, 45 drektige dyr og to helt nyfødte kalver.

– Bygningene kan vi alltid få satt opp igjen, men dyrene er selvsagt det største tapet, sier hun.

Hun har drevet gården de siste fem årene, og skulle overta om kort tid.

I 2012 var Bratteng Rønning kandidat til Årets unge bonde. ©NTB/Nationen

gar vil ha lik pris for mjølka

for andre å investere i bransjen. Det er den eneste måten å gjøre det på gitt at det ikke finnes en marknadpris på råmjølk, sier Sunde.

Scandza lanserer difor en modell der mjølkeprisen Synnøve Finden betaler til Tine er basert på forbrukerprisane.

LIK PRIS

«Prisen må baserast på kva margin foredlingsleddet treng for å få til nyetableringar og investeringar.»

STIG SUNDE
STYREMEDLEM I SYNNOVE FINDEN

– Prisen må baserast på kva margin foredlingsleddet treng for å få til nyetableringar og investeringar i eksisterande industri. Ein må altså ta utgangspunkt i marginen som gjer at det er interessant for andre å investere i bransjen. Det er den eneste måten å gjøre det på, sier Sunde.

– Det andre elementet som trengst i tillegg til prisregulering, er at det må vera statleg kontroll. Me trur desse to tiltaka vil vera langt meir effektivt for å skapa konkurranse enn mykje anna som blir føreslått, sier han.

Tine bør regulere

Han seier det truleg er mest effektivt at Tine held fram som marknadsregulator.

– Me trur det er fornuftig at skoen sit på rett person, for å seia det slik, at bøndene sjølv har ansvaret for å regulere. Det er ikkje det som uroar oss, men det må som sagt vera kontroll med prisreguleringa, sier Sunde.

Blir det gjort store endringar i regulatorrolla, eller modellen med marknadsregulering blir endra, er Sunde uroa over at det blir ein veldig lang prosess.

– Me treng like konkurransetilhøve no. Me har store investeringar me må ta i framtida, mellom anna for å utvikle nye produkt, og det er svært viktig for oss å få føreseielegheit. Me er redde for at ei radikal omlegging vil føre til at det ikkje skjer noko. Det viktigaste no er å få konkurranse i marknaden, sier han.

* SKIFER

Kraftig salgsvekst for

Salget av skifer har økt med 30 prosent siste året. Norsk naturstein blir stadig mer brukt i større **byggeprosjekt** i inn- og utland.

OPPDAL. Nye tall fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) viser at det ble solgt 128.314 tonn skifer i Norge i 2014 mot 99.762 tonn året før.

Salgsveksten på hele 30 prosent fører også til en pen vekst på kontoene til norske skiferaktører. I 2014 ble det omsatt skifer for 223 millioner kroner, som er en økning på 40 millioner kroner fra året før.

Verdien av den norske skifereksporten i 2014 var på 27 millioner kroner.

NGU og Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) lager hvert år en oversikt, mineralstatistikk, over mineralressurser i Norge. Her kommer det fram at skifer produseres på 22 uttakssteder fra nord til sør i landet med til sammen 145 årsverk.

Brytes over hele landet

Lagleder for Byggeråstoffer ved NGU, Kari Aslaksen Aasly, opplyser at det er fylkene Finnmark, Sør-Trøndelag, Oppland og Hordaland som har størst skiferproduksjon.

– Avhengig av sammensetning finner vi kvartsskifer, glimmer-skifer og fyllitt som er egnet til produksjon og bruk. Skifer benyttes både til utendørs belegg, tak, gulv og fasade, sier Aasly.

Generalsekretær Elisabeth Gammelsæter i Norsk Bergindustri gleder seg over den norske skiferveksten.

– Nordmenn er flinke til å pusse opp. Norsk skifer er et produkt som brukes stadig mer i både hager og privatboliger – i tillegg til større offentlige bygninger, sier Gammelsæter.

Hun understreker at skiferen vår har fått skikkelig juling i den geologiske prosessen – og derfor

er spesielt godt egnet til nettopp norsk klima.

– Stadig flere oppdager de unike kvalitetene norsk skifer har til både inne- og utebruk, sier Gammelsæter.

Stor vekst i Oppdal

Norges største skiferprodusent, Minera Skifer AS, hadde i 2014 en omsetning på 149,5 millioner kroner. Selskapet har produksjonsavdelinger i Alta, Otta og Oppdal.

Administrerende direktør i Minera Skifer, Arnstein Sæteren, opplyser at selskapet har brukt det siste året til både å omstille og effektivisere produksjonen.

– Minera har mer enn tredoblet resultatet før skatt i 2014 til 15,7 millioner kroner fra 3,4 millioner i 2013. Økingen er på 364 prosent, sier Sæteren.

Minera har blant annet satser på nytt produksjonsutstyr, åpning av nytt brudd, kvalitetsheving på enkeltprodukter og samlokalisering i nye kontorer.

– Vi er godt fornøyd med effekten av omleggingen. Vi satser på videre vekst, og tallene for 2015 ser også svært lovende ut, sier Sæteren.

Med en årlig produksjon på 300.000 kvadratmeter, 140 ansatte og 3 skiferbrudd, er Minera Skifer Skandinavias ledende skiferprodusent.

Hovedkontoret er lokalisert på Oppdal sammen med produksjon av lys Oppdal kvartsittskifer.

– Statusprodukt i utlandet

– Vi har en moderne fabrikk, med god råstofftilgang fra en meget stor ressurs, sier Sæteren.

I 2014 kom nesten 90 prosent av selskapets omsetning fra kunder i Norge og Sverige. Men etterspørselen fra internasjonale markeder stiger.

Fakta

Skiferproduksjon i Norge

* Det er 22 uttakssteder for skifer fra nord til sør i landet.

* I 2014 ble det solgt 128.314 tonn skifer i Norge. En vekst på 30 prosent fra 2013.

* I 2014 ble det omsatt skifer for 223 millioner kroner. En økning på 40 millioner kroner fra 2013.

* Stadig flere arkitekter i inn- og utland velger norsk skifer til større forretnings- og kulturbygg.

Kilder: NGU og DMF

– Internasjonale arkitekter jakter på naturmaterialer som har det lille ekstra, men som samtidig er klassiske og varige. Her treffer norsk skifer godt. Utlendingene ser på norsk skifer som et high-end statusprodukt, sier markedsjef i Minera Skifer, Ane Gorset.

Skifer fra Minera Skifer er eksportert til alle verdensdeler. Mens skifer her hjemme tradisjonelt har vært mest brukt uten-dørs, pryder den norske skiferen eksklusive butikker og kulturbygg over hele verden.

Optimisme på Dovre

På Dovre øverst i Gudbrandsdalen er det også stor steinaktivitet og skiferoptimisme. Her har Dovreskifer AS, som ble etablert i 2012, hatt en jevn vekst i omsetningen – og hadde en omsetning på 4,5 millioner kroner i 2014. Dette er en dobling av inntektene i 2012.

Daglig leder i Dovreskifer, Bjørnar Tho, opplyser at uttaket i fjor var på rundt 5500 tonn, og at de regner med en videre vekst i 2015.

– Uttak av Dovreskifer foregår i Hellberget som ligger 23 kilometer øst for Dovre sentrum 1350 meter over havet, sier Tho.

Bearbeiding skjer i egne produksjonslokaler i Høyveg industriområde på Dovre.

– Selskapet er i startfasen og utvider sortimentet gradvis etter hvert som etterspørselen øker. Vi merker en økende interesse for våre produkter – og at vi etter hvert har fått et bra forhandlernett rundt om i Norge, sier Tho.

LARS KRISTIAN STEEN
redaksjonen@nationen.no

Kraftig vekst: Manuell kraft er fortsatt en viktig ressurs i utvinning og bearbeiding

SKIFERVEKST

«Stadig flere oppdager de unike kvalitetene norsk skifer har til både inne- og utebruk.»

ELISABETH GAMMELSÆTER,
GENERALSEKRETÆR NORSK BERGINDUSTRI

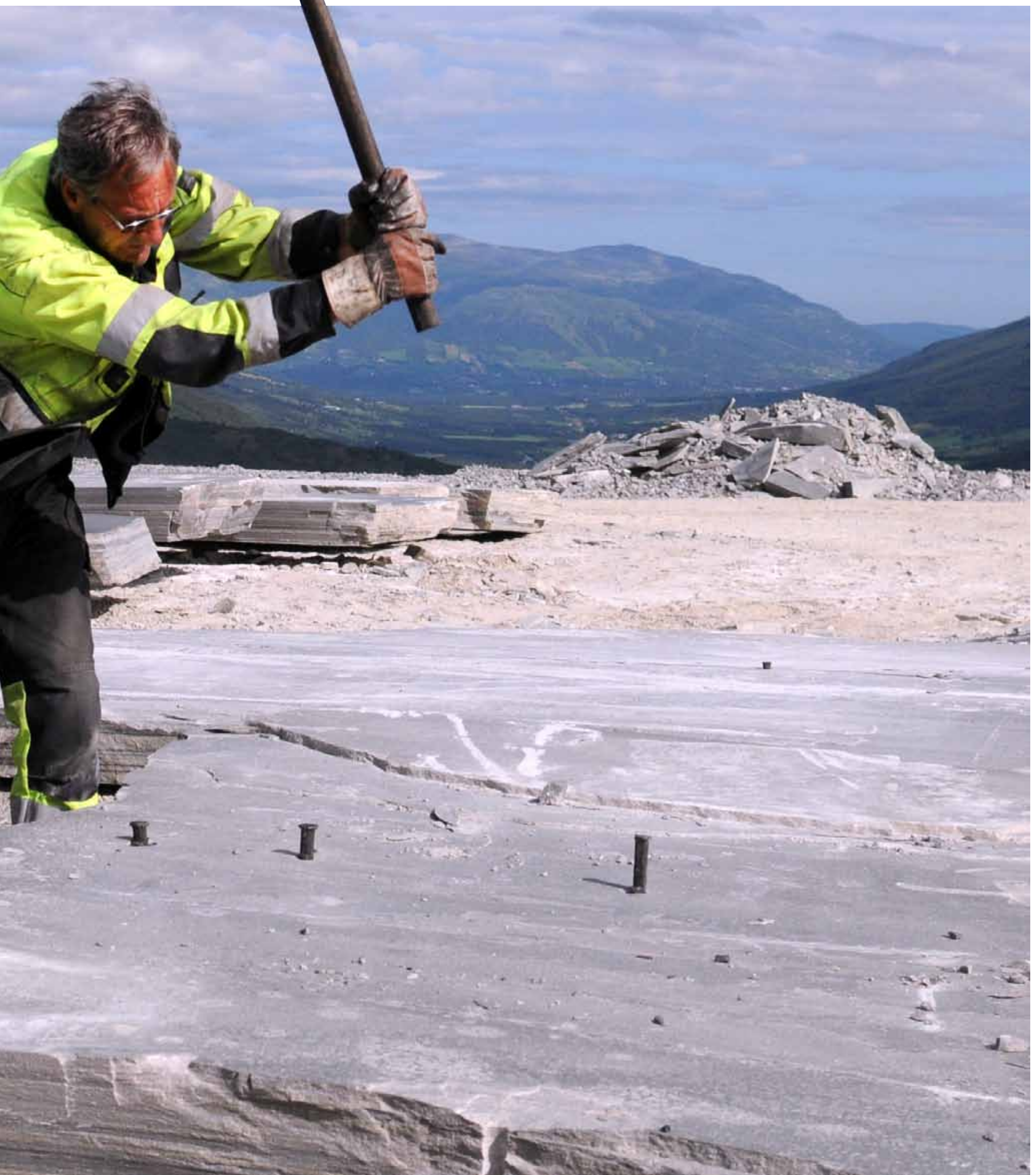

ETTERTRAKTET

«Mange internasjonale arkitekter jakter på norske naturmaterialer som er klassiske og varige.»

ANE GORSET
MARKEDSSJEF MINERA SKIFER AS

norsk naturstein

av skifer i steinbrudd over hele Norge. Her fra skiferbrudd i Oppdal.

FOTO: MINERA SKIFER

Vikingmat: Barna i Gudvangen får prøve seg på å male korn med redskapstyper som ble brukt for over 1000 år siden.

Vikingdyst: konkurranser og dyst mellom vikinger fra hele verden står sentralt når de samles til stormarked i Gudvangen.

Nye mål: Georg Olafur Reydarson Hansen er vikinghøvding og leder av Njardar Vikinglag som sørger for vekst og utvikling i Gudvangen.

Vikingbygd: Gudvangen håper på vekst og utvikling m

Realisering av vikingdrøm

Gudvangens 94 innbyggere håper å styrke både samhold og innbyggertall ved å realisere vikingdrømmen den vesle bygda har båret på i mange år.

GUDVANGEN. – Vi klorer oss fast i de steile fjellskråningene og gir aldri opp, sier prosjektleder Torill Hylland i Gudvangen utvikling.

Etter snart 20 års kamp kan innbyggerne i den vesle bygda i Aurland kommune starte realiseringen av et unikt vikingprosjekt som de håper skal gjøre bygda både morsommere og mer attraktiv.

– I høst kan vi endelig starte byggingen av en egen vikinglandsby midt i hjertet av bygda. Etter planlegging helt siden 1995 har vi endelig fått godkjent et større areal der den nye landsbyen kan ligge, sier en svært glad Hylland.

De første bygningene i den nye vikinglandsbyen vil være på plass til neste sommersesong.

– Så satser vi på en gradvis utbygging av området med både gildehaller, grindehus, langhus, smie, bryggeri og en rekke andre småbygninger i et unikt landsbymiljø, sier Hylland.

UNESCOs verdensarvliste

Gudvangen ligger innerst i Nærøyfjorden som er oppført på UNESCOs verdensarvliste. Bygda er en populær anløpshavn for cruiseskip. Stamveien mellom Oslo og Bergen, E16, går også gjennom det kjente turiststedet.

I bygdas nye vikingplaner inngår større arener for håndverks- og matmarkeder samt ulike sports- og kulturaktiviteter.

– Store deler av bygda har samlet masse erfaringer og kontakter med vikingmiljø over hele verden gjennom Gudvangen Vikingmarked som har gått av stabelen innerst i Nærøyfjorden i en årrekke, sier hun.

– Skaper trivsel og samhold

Hun forteller om et unikt vikingmiljø i Gudvangen som samler ulike grupper – og skaper masse trivsel, samhold og moro for både gammel og ung i bygda.

– Gudvangen Vikingmarked er årets høydepunkt for alle i bygda. Arrangementet går over fem dager og samler opp mot 5000 besøkende, sier Hylland.

På vikingmarkedet kan folk oppleve alt fra mat- og håndverkskultur, musikk og idrett. Hvert år kommer folk til fra hele verden for å se og oppleve hvordan vikingene levde.

Hylland tror det er mange suksessfaktorer som

Med storsatsing på en egen vikinglandsby midt i bygda. Her lokale og tilreisende vikinger samlet på Gudvangen Vikingmarked.

ALLE FOTO: KRYSSTIAN KRYSKOWIAK

skal utvikle Gudvangen

gjør at vikingentusiaster av alle slag kommer tilbake år etter år.

– For det første har vi den vakreste naturen i hele verden. I tillegg er vi kjent for å være et koselig marked for hele familien. Av de rundt 500 vikingene som er her, er det nesten hundre barn, seier han.

Med en permanent vikinglandsby kan det bli ulike vikingaktiviteter store deler av året av i Gudvangen.

Helårsaktivitet

– Vi starter grunnarbeidet i løpet av høsten med grøfter, mindre veier og legger til rette for strøm, vann og kloakk til bygningene som trenger det, samt prosjektering av sanitærbygg. Vi bygger ikke et dødt museum, men et opplevelsessenter så autentisk som mulig, sier Hylland.

Gudvangen utvikling satser på faste vikingaktiviteter og tilbud for turistene fra midten av mai til september.

KOMPETANSE

Store deler av bygda har samlet masse erfaringer og kontakter med vikingmiljø over hele verden.

TORILL HYLLAND,
PROSJEKTLEDER I GUDVANGEN
UTVIKLING

Men også i vinterhalvåret skal vikinglandsbyen brukes til ulike markeder, festivaler og konserter.

– Vi planlegger både markeder for lokalmat, ølfestival og julemarked. Ulike events og temaer inngår også i planene for vinterhalvåret, sier hun.

– I tillegg til ulike bygninger i vikingstil, fyller vi ut med mange vikingtelt i ulike størrelser, sier Hylland.

– Unik bygdeutvikling

Over en halv million mennesker reiser gjennom Gudvangen i sommersesongen. Gudvangen utvikling AS håper en egen vikinglandsby får mange av disse til å stoppe i bygda.

Alle næringsdrivende i området har gått sammen om den nye vikingsatsinga. Ingen av aksjonærene forventer å få utbytte.

– Alt går til bygdeutvikling. Vi satser fordi vikingprosjektet gir både mer aktivitet, et rikere

sosialt liv, flere møteplasser og økt befolkning. Arbeidsplasser er ikke nok. Du må også trives i bygda, sier Hylland.

Gudvangen har 94 innbyggere fordelt på fire mil langs fjord og dal.

– Med vikingprosjektet fanger vi opp alt fra ungdommer til pensjonister. Vi skaper nye markeder både for småbrukere med nisjeprodukt, hestefolk samt ulike håndverkere. Likeså flere arbeidsplasser innen kunst, kultur, reiseliv og markedsføring, sier hun.

Sammen med mannen Olav driver hun hotellet Gudvangen Fjordtell. Selv har Hylland vært en del av bygdas vikingmiljø i snart 20 år og medlem i Njardar Vikinglag i over ti år.

– Markedet og Njardar Vikinglag har gjort Gudvangen kjent som vikingsted – og skaper masse moro, trivsel og samhold i bygda, sier Hylland.

Hun viser til at vikingmiljøet omfatter ►

Gammelt håndverk: Smeden i arbeid vekker oppsikt blant «innbyggere» og gjester i vikingleiren i Gudvangen.

Alle generasjoner: Ung og gammel deltar når det tid for bryting i den store vikingleiren i Gudvangen.

Rollespill: På markedet er det også flere rollespill som viser aktiviteter der vikinger samlet seg for over 1000 år siden.

► mange ulike typer mennesker – og er også en viktig hobby for mange i bygda

– Samler alle grupper i bygda

– Takhøyden er stor i vikingmiljøet. Alt fra kirurger, mekanikere, bilopphoggere til snekkere, pensjonister og tenåringer er med og skaper liv, røre og moro både for fastboende og turister, sier Hylland.

Det unike fellesskapet gir sosial kontakt og levende miljø.

– Det blir mange inspirerende samtaler rundt peis og bål. Ingen spør hva du er på utsiden – det handler om der og da, sier Hylland.

Georg Olafr Reydarson Hansen er både viking og taxisjåfør – og en av ildsjelene bak vikingutviklingen i Gudvangen. Han er også leder av Njardar Vikinglag som har 124 medlemmer – og samler mange bygdefolk til ulike aktiviteter året rundt.

Hansen er også høvding på livstid for Gudvangen Vikingmarked som Njardar Vikinglag arrangerer.

– Her står vennskap og fellesskap, konkurranser og dyst mellom vikinger fra hele verden sentralt, sier han.

Fra hele verden

Gudvangen Vikingmarked har besøk av vikinger fra over 20 land – både fra Russland, USA,

BYGDEMAGNET
Interessen for vikinger er enorm. En vikinglandsby kan trekke veldig mange til Gudvangen.

GEORG OLAFR REYDARSON
HANSEN, VIKINGGRÜNDER I
GUDVANGEN

Australia, Island og andre steder i Europa.

– En egen vikinglandsby kan trekke langt flere folk til Gudvangen. Interessen for vikinger vokser over hele verden, sier Hansen.

Reiselivet i regionen har også store forventninger til den nye vikinglandsbyen i Gudvangen.

– Vikingprofilen står sterkt i internasjonal sammenheng. Et slikt vikingkonsept har livets rett, sier daglig leder Ståle Brandshaug i Visit Sognefjord, som omfatter ni kommuner i Sogn.

Brandshaug understreker at utvikling og satsing på en vikinglandsby også passer godt sammen med andre kulturtradisjoner regionen har å by på.

– Vikingkulturen er høyt profilert på tv og film akkurat nå. Potensialet har ligget i norsk reiseliv i alle år – uten at noen har greid å gjøre mye med det, sier Brandshaug.

Levende vikinger

Han mener at nettopp møter med levende vikinger kan bli et vinnerkonsept.

– Det kan være gull verdt å få komme inn i landsbyen og leiren; møte vikinger, smake på mat, prøve ut bueskyting, kunst og håndverk, sier Brandshaug.

Administrerende direktør i Fjord Norge, Kristian Jørgensen, har også stor tro på at en egen vi-

Fakta

Gudvangen Vikinglandsby

* **Gudvangen utvikling AS** starter i høst bygging av en større vikinglandsby.

* **Etter mange års** kamp har vikingprosjektet fått tildelt tomt i Gudvangen.

* **Planen er å** utvikle en unik vikingarena med ulike aktiviteter hele året.

* **Gudvangen Vikingmarked** har gjennom 15 år gjort stedet kjent over hele verden.

kinglandsby kan bli et viktig tilbud for reiselivet i regionen

– Vi registrerer voldsom økning i interessen for vikinger. Nye TV-serier og kinofilmer bidrar til en slik utvikling. En egen vikinglandsby i Gudvangen med masse vikingopplevelser vil styrke reiselivet i hele landsdelen, sier Jørgensen.

Han framholder at trender skapt av kino og fjernsyn kommer og går.

– Vikingkulturen vil likevel alltid være interessant fordi den er en viktig del av historien om Norge, sier Jørgensen.

LARS KRISTIAN STEEN

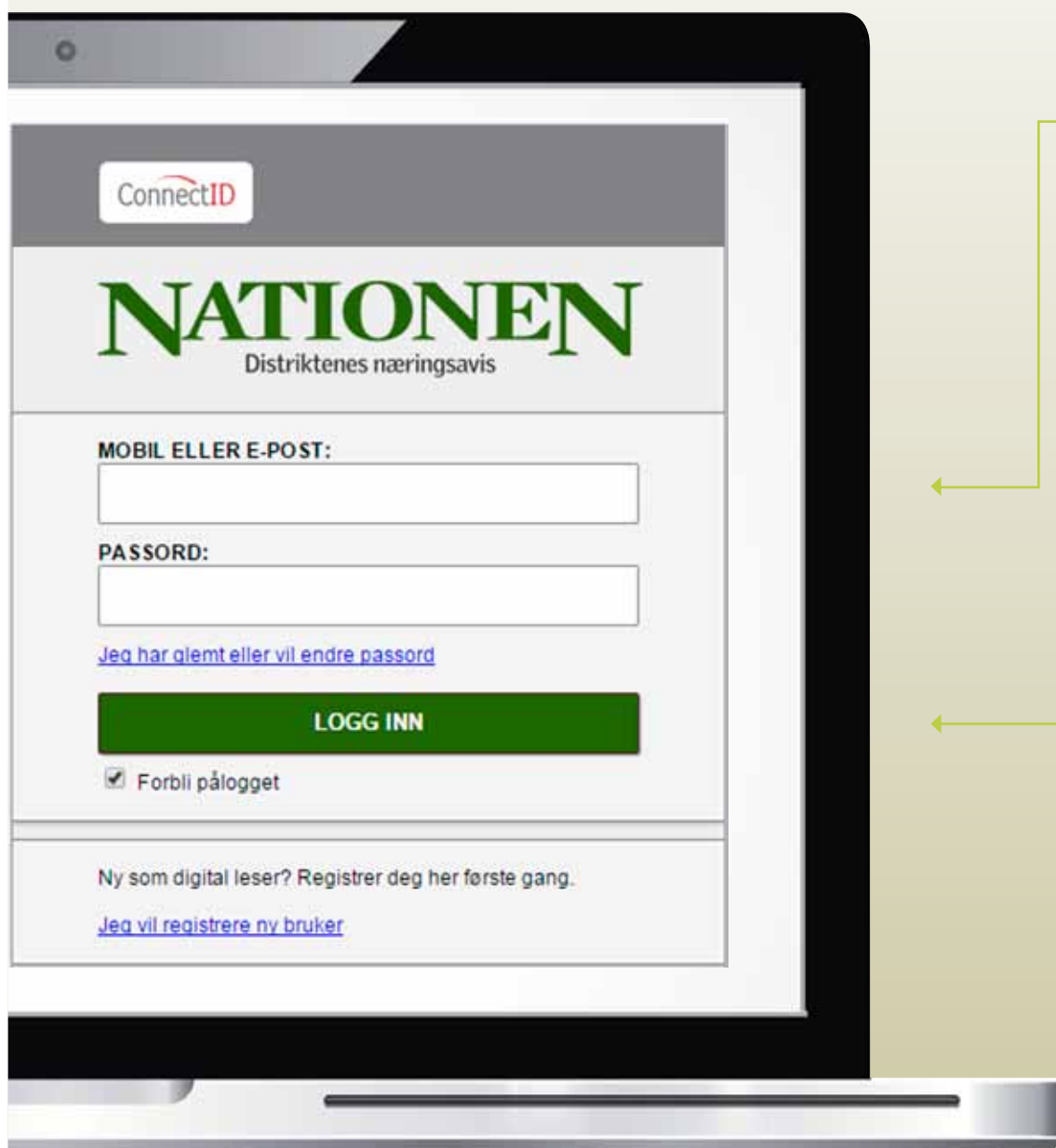
redaksjonen@nationen.no

Kom i gang som digital leser

Du som allerede er abonnent har tilgang til å lese hele Nationen digitalt. Du kan lese Nationen både som nettavis og som eAvis på pc, nettbrett og mobil. Alt du må gjøre er å registrere deg og opprette en brukerkonto. Det er enkelt!

For å registrere deg: gå inn på **nationen.no**

Klikk på «LOGG INN» øverst til høyre i menylinjen, eller på en vilkårlig låst artikkel. Følg anvisningene for registrering.

ConnectID

NATIONEN
Distriktenes næringsavis

MOBIL ELLER E-POST:

PASSORD:

[Jeg har glemt eller vil endre passord](#)

LOGG INN

☒ Forbli pålogget

Ny som digital leser? Registrer deg her første gang.
[Jeg vil registrere ny bruker](#)

Slik gjør du:

1. Skriv inn din e-postadresse eller mobilnummer. Dette blir ditt brukernavn.
2. Du vil få tilsendt en engangs-kode. Skriv inn denne.
3. Når ditt kundeforhold blir gjenkjent i systemet, kan du lage ditt eget passord.
4. Velkommen! Du er nå logget inn, og kan lese Nationen ubegrenset i alle kanaler.

Alle nye digitale lesere må registrere seg første gang for å opprette brukertilgang med brukernavn og passord. Siden kan du logge deg inn via **LOGG INN**-knappen.

Les mer på **www.nationen.no/kom-i-gang**
Hele Nationen, hele tiden. Overalt. Alltid.

Forskning & utdanning

MANDAG **FORSKNING & UTDANNING** * TIRSDAG **EU** * ONSDAG **INTERNASJONALT LANDBRUK** * TORSDAG **NÆRINGS-LIV** * FREDAG **MAT** * LØRDAG **NYSKAPNING**

* FISKEFØR

Oppdrettsnæringen sløs

Fosfôr: Hvert år blir 12.000 tonn fosfor tilført oppdrettsanlegg gjennom fiskefôret.

Hvert år går rundt 70 prosent av fosforet som tilføres fiskeoppdrettsanlegg tapt. Dette er sløsing av en svært begrenset ressurs, sier forskere.

Fosfor er nødvendig for alt liv, både mennesker, planter og dyr. Derfor blir fosfor tilført ulike deler av matvaresystemet, og både mineralgjødsel og fiskefôr inneholder næringsstoffet.

Fordi fosforutnyttelsen hos planter og dyr er relativt dårlig, går det en del fosfor til spille, for eksempel i landbruk der overflødig fosfor hoper seg opp i jorda. Dette er problematisk, ettersom fosfatstein, altså den fosforrike bergarten som fosfor utvinnes fra, er en svært begrenset og ikke-fornybar ressurs.

Nylig gikk forskere fra NTNU

og Nibio sammen og kvantifiserte fosforstrømmene i det norske matvaresystemet. De slår de fast at fosfortapene i norsk akvakultur er på høyde med fosfortapene i norsk landbruk.

På bakgrunn av dette etterlyser de nå en strengere politikk rundt veksten av norsk akvakultur, og ikke minst utvikling av ny og bedre teknologi for å fange opp og resirkulere fosforet fra det næringsrike fiskeslammet som akkumulerer på havets bunn.

Femdobling innen 2050

Norsk havbruk representerer den

nest viktigste næringen etter oljenæringen med tanke på eksport. Hvert år blir 12.000 tonn fosfor tilført fiskeoppdrettsanlegg i vann gjennom fiskefôr. Av dette går hele 9000 tonn til spille, enten gjennom fôrsvinn eller ved at næringsstoffet ikke tas opp av fisken og dermed forsvinner ut med fiskens avføring.

Eva Brod, stipendiat ved Nibio, mener dette ressurstapet er problematisk, særlig med tanke på at havbruket i Norge anslås å være femdoblet innen 2050.

– Hvis det ikke utvikles ny teknologi innen den tid og oppdrettsnæringen fortsetter som i dag, vil en femdobling i næringens omfang også bety en femdobling i fosfortap. Da snakker vi plutselig om 45.000 tonn fosfor som går til spille hvert år.

– Fosfortap i denne størrelsesordenen vil nødvendigvis virke

inn på ressursproblemet i og med at fosfatstein er en ikke-fornybar og begrenset ressurs, sier Brod.

– Dessuten vil jeg jo anta at en akkumulasjon av fosfor på havbunnen kan være negativt for vannkvaliteten på sikt hvis det ikke gjøres noe med. Østersjøen har overproduksjon av alger og nedgang i oksygeninnholdet, hvorfor skal ikke norske fjorder og hav stå overfor samme risiko når fosforkonsentrasjonen blir for høy, legger hun til.

Ypperlig som gjødsel

Mye av det tapte fosforet slippes ut med fiskens avføring og legger seg på havets bunn i form av fiskeslam. Fiskeslammet er næringsrikt og kan brukes som gjødsel, men først må det gjennom grundig behandling. Dette er ingen enkel prosess.

– Vi kaller det for fiskeslam,

men egentlig er det veldig møkete vann som blant annet inneholder mye fosfor. For å få tak i næringsstoffene, må vi filtrere vannet slik at vi får en tykkere masse. Og så må slammet fra havet avsaltes fordi landbruksjord ikke tåler så mye salt, sier Brod.

– I tillegg må vi være sikre på at vi har med et trygt produkt å gjøre, altså at slammet er hygienisert og fri for antibiotika. Foreløpig finnes det ikke god nok teknologi for å få til alt dette på en tilfredsstillende og økonomisk måte. Det håper jeg det blir en endring på, fordi fiskeslam fungerer helt utmerket som gjødsel, sier hun.

Dette vet hun i og med at hun nylig gjennomførte vekstforsøk med bruk av nettopp fiskeslam, da fra settefiskanlegg på land. Fisk som blir avlet fram i settefiskanlegg, lever nemlig i fersk-

Gode overlevingstal

LEUKEMI. Norske pasientar med ulike former for leukemi har betre sjansar for å overleva enn leukemipasientar i resten av Europa, viser fersk rapport.

- Resultata er oppsiktsvekkjande gode, seier hematolog Geir Tjønnford på nettsidene til

Kreftregisteret.

Han har vore med i referansegruppa for årsrapporten for Kvalitetsregisteret for lymfom og lymfoide leukemiar. Rapporten tek for seg pasientar som er diagnostiserte med desse blodkrefttypane til med 2014. ©NPK

FOTO: NTB SCANPIX

Rammar menn hardast

FØFLEKKREFT. Menn har større risiko for å dø av føflekkreft enn kvinner, viser fersk rapport.

Tal frå Kreftregisteret viser at kvinner totalt truleg har 88 prosent sjanse til å vera i live fem år etter ein føflekkreft-diagnose, medan sjansane til å overleva for

menn ligg på 79 prosent, heiter det på nettsidene til Kreftregisteret.

Føflekkreft er den forma for kreft som veks mest i Noreg. Dei siste fem åra har førekomsten av føflekkreft auka med 25 prosent her i landet.

©NPK

er med fosfor

ILLUSTRASJONSFOTO: NTB SCANPIX

vann og tilføres ikke antibiotika. Det fosforrike slammet er derfor enklere å få tak i enn dersom det har sitt opphav i saltvann.

- Når anlegg på land renservannet sitt, sitter de igjen med, litt avhengig av hva slags teknologi de bruker, et produkt som er pulverisert. Det er dette produktet jeg benyttet meg av i mine vekstforsøk.
- Jeg testet det fosfor- og nitrogenrike pulveret på planter

for å finne ut hvordan det fungerte som gjødsel. Resultatene fra forsøket viste at det fungerte kjempebra, absolutt på lik linje med tradisjonell husdyrgjødsel, forteller hun.

– Må ta slutt

Så hvorfor setter ikke næringen selv inn ressurser for å gjenvinne fosforet som befinner seg i slammet på havets bunn?

Eva Brod mener det skyldes økonomi.

- Fosfor fra fiskeslam er foreløpig altfor dyrt å fange opp til at det er lønnsomt, noe som blant annet skyldes den lave prisen på fosfatstein. Selv om fosfatstein er en begrenset ressurs, tror jeg det vil ta lang tid før det øker såpass mye i pris at det blir billigere å resirkulere fosfor som allerede er i omløp, sier hun.

Brod mener vi trenger noen

som utvikler en teknologi som gjør det mulig å gjenvinne fosfor fra fiskeslam slik at vi får slutt på sløsingen.

- I tillegg er det utrolig viktig at beslutningstagere som styrer veksten av havbruksnæringen, kommer sterkere på banen. En femdobling av næringen før ny teknologi for ressursutnyttelse er på plass, er helt sprøtt i et samfunn der tanken er at bærekraftig bioøkonomi skal overta for oljeøkonomi.

- Slik akvakulturnæringen framstår i dag, er den alt annet enn bærekraftig. Dette må det gjøres noe med. Fosfor fra havbruksnæringen bør snarest mulig inngå i et kretsløp på lik linje med det fosfor fra landbruksnæringen gjør, sier hun.

KATHRINE TORDAY GULDEN
kommunikasjonsrådgiver ved NIBIO

Ser fordelene av å svømme i flokk

MANETER

De har ingen hjerne. De har svært få måter å kommunisere på. Til tross for dette danner dyphavsmanten små flokker i dypet som kan gjøre dem til mer effektive jegere.

I dypet av Lurefjorden på Vestlandet lever en mystisk skapning. Nye metoder og bedre utstyr avslører noe av det som foregår under overflaten. Siden 1970-tallet har dyphavsmanten Periphylla periphylla inntatt norske fjorder.

- Maneter driver ikke bare med strømmen. Vi ser at ulike individer har ulik adferd. De har nesten personlighet, sier Stein Kaartvedt ved Institutt for biovitenskap ved Universitetet i Oslo.

Matematisk modell

- Når vi studerer manetene, ser vi at de samler seg i små grupper på to til tre stykker i bestemte deler av vannlagene. Det er de samme vannlagene hvor vi ser at det er krill, som disse manetene lever av.

Kaartvedt forteller at forskerne fikk laget en matematisk modell for å se på om det kunne være noen fordeler ved å svømme sammen. Og ifølge modellen er det fordelaktig å slå seg sammen i en liten manetgruppe. Dette henger sammen med manetenes fangstmetode.

Mangler fortsatt brikker

Dyphavsmanten fanger byttedyrene ved at den svømmer sakte med tentaklene spredd foran seg. Intetanende krill som svømmer inn i tentaklene, blir forgiftet og skjebnen beseglet. Men noen merker faren før det er for sent og spretter unna. Kanskje rett i fanget på nabomaneten. Den første maneten har ikke tapt noe mer enn den ellers ville ha tapt, mens følgesvennen har fått en ekstra matbit.

Ved en senere anledning kan rollene være snudd. På denne måten kan det lønne seg for manetene å stå sammen.

Men en modell er intet bevis, og det mangler fortsatt biter i puslespillet. Uansett forklaring har metodene Kaartvedt og medarbeidere benytter, dokumentert at manetene oppdager hverandre i dypet, søker sammen en periode for så å svømme hver til sitt. Manetene er i stand til å produsere sitt eget lys og kanskje benyttes lyssignaler når adferden koordineres.

Dyphavsmanten er ingen

Ingen fare: Dyphavsmanten jakter i flokk. FOTO: HANNE ØSTLI JAKOBSEN

lett organisme å studere. Utsettes dyphavsmanten for lys, blir dens egne pigmentstoffer giftige, og den går i oppløsning.

Dermed er den vanskelig å studere i fangenskap. Det er lite forskerne vet om dyphavsmantene, men etter at den har bosatt seg i norske fjorder, har vi tilgang til å studere den. Kaartvedt og hans kollegaer har ved hjelp av ekkolodd.

Forskere er enige om at disse manetene gjør ting de ikke burde kunne, særlig med tanke på at den ikke har hjerne.

Kaartvedt utdyper:

- Adferden varierer gjennom døgnet og avhenger av hvor i vannmassene manetene befinner seg og er langt mer kompleks enn vi skulle tro.

- Som jeg sier til studentene mine: Ikke undervurder planktonet. Dette gjelder også for maneter som kanskje framstår som geléklumper som bare driver med strømmen, sier forskeren.

Manetene tar deg ikke

Selv om tanken på maneter som jakter i flokk kan være skremmende, er det lite å bekymre seg for. Mennesker er ikke en del av menyen, og de trives stort sett i dypet. Om natten kan de bevege seg flere hundre meter opp fra dypet for å komme til de øverste vannlagene hvor byttedyr som krill holder til.

Selv om alle maneter jakter ved hjelp av gift, er giften fra P. periphylla relativt svak og kjennes bare som en svie på tynn hud.

Manetene har få naturlige fiender. Dette er muligens en av grunnene til at det tilsynelatende har blitt flere maneter de siste årene. Dyphavsmanten utgjør trolig ingen trussel mot norske økosystemer, men kan være en belastning for fiskere ettersom de klogger garnene.

ELINA MELTEIG
Universitetet i Oslo

**Delta i debatten,
skriv til oss!**

Send ditt innlegg til: debatt@nationen.no
Innlegg kan også sendes per post til Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135 Oslo. Merk konvoluttene «debatt». Innlegg som sendes elektronisk blir prioritert.

Tekstlengder:

Kronikk: Maks 5000 tegn med mellomrom.

Leserinnelegg: Maks 2000 tegn med mellomrom

Kun bestilte kronikker honoreres. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og forkorte innsendt stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Avgift: Avgifter på flyreiser kan finansiere hjelpepakke for klimavenleg utvikling i utviklingsland, skriv innsendaren.

FOTO: VIDAR RUUD/NTB SCANPIX

Strategiske klimatiltak

Det har synt seg vanskeleg å få til ein bindande avtale om reduksjon av klimagassutslepp; det er særleg problemet med å få til eit kompromiss mellom rike land og utviklingsland om kva som er ei rettferdig fordeling av klimaforpliktelseansvaret mellom dei som har seinka utviklinga mot ein global klima-avtale.

Noko som det har lukkast å koma til semje om er at dei rike landa frå 2020 skal gje ei årleg hjelpepakke på 100 milliardar dollar til utviklingsland for å fremja klimavenleg utvikling i desse landa, men det har ikkje vorte klarlagt korleis desse pengane skal skaffast til veges. Ein nykel til fortgang i klimaforhandlingane i Paris i haust ville derfor vera å koma fram til ein finansieringsmåte sidan det er snakk om så stort årleg beløp. For å greia dette trur eg det er viktig å fordela finansieringa mellom avgifter og direkte bevilgning frå rike statar.

1/3del av den årlege bevilgninga på 100 milliardar dollar kunne fordelast som direkte bevilgning frå dei rike landa. f.eks. etter stor-

VANSKELEG

«Eg trur det blir svært vanskeleg å skaffa 100 milliardar dollar årleg frå rike land til utviklingsland.»

leiksforholdet på bruttonasjonalproduktet mellom desse. Ein annan 1/3del kunne utlignast som ein karbonskatt som eit tillegg til mva på fossile produkt globalt på f.eks. 5 prosent (justert etter finansieringsbehovet). Og den siste 1/3delen av 100 milliardardollar bevilgninga kunne dekkast ved ei avgift på flyreiser globalt, storleik også her justert etter finansieringsbehovet.

Her vil det sjølsagt kunne innvendast at dette ikkje er ei direkte hjelp frå rike land til utviklingsland, men ei blanda finansiering. Ja, og dette er rett, men det er berre det at eg trur det blir svært vanskeleg å skaffa 100 milliardar dollar årleg frå rike land til utviklingsland; sidan økonomien i ein del av desse rike landa ikkje er så solid lenger som den har vore. Ein annan fordel er at denne finansieringspakka er med og fremjar skifte til fornybar energi sidan fossile produkt blir avgiftsbelagt globalt. Sjølv om det her blir ein ny vri på denne finansieringshjelpa til utviklingslanda, bør dette vera såpass interessant for dei at det fører til mindre avstand mellom partane på vegen fram mot ein klima-avtale. Av sentral betydning for både utviklingsland og rike land er at ein avtale også gjev redusert risiko for farlegare klimaendringar.

På grunn av klimagassutslepp frå tinande permafrost og metanhydrat er det for det første trong for større reduksjon i mennes-

keskapte klimagassutslepp i tida framover, men i tillegg til dette må ein også auka menneskeskapte opptak av CO₂ ved skogplanting og geoengineering. Opptak ved geoengineering skjer ved at ein får til ein reaksjon mellom fanga CO₂ frå luft og ein mineralbase, og får ut av denne prosessen eit fast legeme som vert kalla magnesiumkarbonat. Slike innretningar som verkar som kunstige tre, syg opp mykje større mengde CO₂ enn eit vanleg tre gjer. Elles kan det nevntast at storleiken på ein slik innretning som dagleg produserer 1 tonn CO₂ kan illustrerast ved at den ville få plass i ein vanleg standard skipscontainer, og slike einingar kan truleg masseproduserast. Minerala som blir brukt er olivin eller serpentin, der ein av desse har forekomstar ein del stader, mellom desse også betydelege forekomstar i Norge.

Skulle det internasjonalt bli aktuelt med produksjon av slike CO₂-samlarar som eit nytt klimatiltak, ville det sjølsagt bli drøftingar om korleis slik produksjon skulle finansierast; eg trur at ein del land ville kunna sjå dette som eit nyttig klimatiltak også til eigen fordel, fordi dette kan medvirke til mindre risiko for ein framtidig klimakatasrofe, og slik vera villig til å finansiera ein viss produksjon med direkte bevilgningar over statsbudsjettet, spesielt om dette blir godkjent som klimatiltak i klmadrøftingane. I tillegg kunne ein skatt på finanstransaksjonar, ein såkalla Tobinskatt, kunna

innbringa monarlege midlar til produksjonstønad for slike CO₂-samlarar, på same måten stønad til geoengineeringstiltak for å auka refleksjonen av solinnstråling bort frå ein del areal både til havs og på land ved hjelp av ymse tekniske framgangsmåtar.

Auka fokus på konfliktførebygging og konfliktløsning vil indirekte ha betydning også for det internasjonale klimasamarbeidet fordi konfliktar stel ressursar som elles kunne blitt brukt til klimavenleg utvikling og fattigdomsreduksjon. Stønad til dei meir moderate kreftene innanfor religionane der motsetningar blir reduserte gjennom auka toleranse og humanisme kan vera eit døme på konfliktførebygging.

Sterkare vektlegging av familieplanlegging og befolkningspolitikk; med større mogelegheiter for sterk reduksjon i folkeauken i dei komande tiåra vil redusera etterspurnaden etter ressursar og energi og slik også indirekte vera eit viktig klimatiltak, fordi det dermed også vil føra til mindre klimagassutslepp. Eit forholdsvis rimeleg tiltak ville f.eks. vera å dekkja trongen for prevensjon hjå dei 22 prosent av kvinner i fruktbar alder i land med stor folkeauke som ynskjer å bruka prevensjon, men som ennå ikkje har tilgang til dette.

Jon Hauge
Voss

NETT

Sagt på nationen.no

Ordfører sender protestbrev til Erna

«Endelig en fra KrF som tør å si fra! Lær av dette Knut Arild Hareide!»

Åse Nordnes

Arbeidsulykker i landbruket

Jeg kjenner at jeg blir provosert. Her sitter det forskere, forstå-segpåere og journalister i Nationen som har en dobbeltsikret arbeidsplass der de befinner seg 37,5 timer i uken minus nesten to måneder i året som er ferie og helligdager og synser om arbeidsulykker i Landbruket. (...) HMS kurs, sertifisert opplæring, pålagt HMS registrering osv som kun fører til at bonden får enda mindre tid og enda dårligere råd som igjen fører til mere ulykker. (...)

Rune Alm

Skryt: Ordfører Arild Iversen (KrF) har sendt protestbrev til Erna Solberg, og får skryt for det.

FOTO: MARIANN TVETE

Sagt på Twitter

«Tipper trenden nå er at folk sjekker om noen har snoket, i stedet for å snoke selv... #skattelister»

DAG-EGIL @DAGEGIL

«Når kommunøkonomien raseres av at én skatteyter forsvinner, er ikke kommunestrukturen helt perfekt.»

TOM STAABI @TOMSTAABI

«Årets snokedag for journalistene. Kanskje det burde vært krav om deling av egen inntekt i byline i «sjekk den lønna»-sakene? #skattelister»

LASSE A. VANGSTEIN @LASSEAV

«Niels Christian Geelmuyden er for debatt om mat det Hege Storhaug er for debatt om innvandring.»

MAGNUS FORSBERG @FORSBERG

Hvor er dokumentasjonen?

Høyres Gunnar Gundersen hisser seg opp i Nationen 6. oktober over vår kritikk av regjeringens melding om globalisering og handel. Innlegget nyanserer ikke inntrykket av en svært ensidig agenda for frihandel.

Et hovedpoeng i vår kritikk er at stortingsmeldingen tar for gitt at EØS-avtalen har skapt økt velstand, men dokumenterer det ikke. Det finnes heller ikke annen dokumentasjon for at EØS-avtalen har vært noen faktor av betydning for økt handel eller velstand. Denne påpekningen irriterer Gundersen, men han kommer bare med besvergelses og ikke noen begrunnelse for at det er en slik sammenheng. Hvor er dokumentasjonen, Gundersen?

Faktum er at Europas andel av norsk industrivareeksport var stabil i perioden 1988-94, mens andelen har vært synkende siden EØS-avtalen trådte i kraft. I dag går rundt 60 prosent av fastlands-

eksporten til EU. Og faktum er at det de to siste tiårene knapt er noen forskjell i eksportutviklingen til EU for Norge i EØS og for Sveits som har inngått egne handelsavtaler i stedet for EØS.

Et annet eksempel fra eksportstatistikken illustrerer at EØS på ingen måte er avgjørende for handel: offshore leverandørvirk-somhet er blant sektorene med størst vekst, og Norge selger i dag mer til Sør-Korea enn noe EU-land. Blant de fem største handelspartnerne våre på offshore er Storbritannia eneste EU-land. Vi har som kjent ingen EØS-avtale med verken Sør-Korea, Brasil, USA eller Singapore – uten at det hindrer eksport.

Det er selvsagt ikke slik at Nei til EU vil stanse internasjonal handel, slik Gundersen fremstiller det. Men frihandel skal ikke være et mål i seg selv, frakoblet nytten for norske næringer og samfunn. I år forhandler Norge og EU igjen

om videre liberalisering av handel med landbruksvarer gjennom EØS-avtalens artikkel 19. Siden inngåelsen av EØS-avtalen har det vært en svært skjev utvikling i handelsbalansen mellom Norge og EU for landbruksvarer, der importen har økt mange ganger mer enn eksporten. Mener Gundersen dette er god næringspolitikk?

Gundersen hevder at Norges deltagelse i forhandlingene om tjenesteavtalen TISA er så åpen som det er ”mulig å få det”. Det er en merkelig påstand når regjeringen i Stortinget avviste et forslag om innsyn i forhandlingsdokumentene, og utenriksministeren avviser å problematisere virkningene for offentlige tjenester av den avtalen som ligger på bordet. Ut fra de dokumentene som har kommet ut, vil både helse og utdanning bli omfattet av TISAs handelsregler, og private utdanningsvirksomheter kan få et særskilt vern. Det kan Gundersen – og andre interesserte – lese om i siste utgave av Nei til EUs skriftserie Vett: «I tjeneste for samfunn eller selskap?».

Kathrine Kleveland
Leder Nei til EU

Morten Harper
Utredningsleder Nei til EU

HUSDYR

En verden uten beitedyr

Det foregår en viktig debatt om kjøttforbruk og husdyrhold i Aftenpostens spalter, som handler delvis om samvittighet og delvis om hva vi skal spise i fremtiden. Siri Martinsen, NOAH, angriper 14.10 Joacim Lunds forsvar for at vi kan spise vårt kjøtt og sove godt. Det er ikke tvil om at det finnes et stort forbedringspotensial for dyrevelferd og at en fortsatt vekst i kjøttforbruket verken er forenlig med bærekraftig utvikling eller er heldig ut i fra et helseperspektiv. Men er avvikling av alt dyrehold løsningen på de utfordringene vi står ovenfor? Hva ville konsekvensene bli dersom en slik omlegging hadde vært mulig?

Beitedyr har evnen til å utnytte forressurser i fjell og på savanner

som ellers ikke er egnet til å dyrke mat. Uten beitedyr ville vi oppleve enda raskere gjengroing, tap av en rekke ulike kulturlandskap fra fjellet og ned til lyngheier langs kysten med tilhørende planter og insekter, i tillegg til det mangfoldet husdyr i seg selv representerer. Men enda verre ville dette være for verdens store savanner der alternativet til beiting er ørkenspredning og tap av så å si alt liv.

Flere steder i verden reverse-res nå denne ørkenspredningen ved hjelp av beitedyr og Savory-metoden, noe som gir livsgrunnlag for fattige bønder, vannfangst, biologisk mangfold og hindrer jorderosjon. I Italia setter man nå inn beitedyr i områder hvor jord-

skred er et direkte resultat av at sauebøndene har gitt opp. Dette er det omvendte av det Martinsen beskriver.

Husdyrhold gir ikke bare råvarer til mat. Vi arbeider med ull, en kilde til en fantastisk rikdom av håndverksteknikker, industri og kunst. Norges Husflidslag har en rødliste over truede håndverk og ull er et viktig råmateriale for mange av disse. Ingen av de olje- eller biokjemiske materialer som til nå er produsert for tekstiler kan måle seg med ullens tekniske og estetiske egenskaper, men skaper tvert imot alvorlige miljø- og helseproblemer. Å tenke seg en «ullfri» verden vil si både et enormt tap av kulturelt mangfold og av gode klær.

Alternativet til avvikling er forbedring. Et viktig stikkord her er avl. Avl har vært gjort med tanke på å optimere spesifikke egenskaper slik som kjøttvekt. Dette har både gått ut over en mer allsidig utnyttelse av dyrene og dyrenes velferd. Gjennom arbeidet med ull i forskningsprosjektet KRUS, er forbedringer både av ullkvalitet og utnyttelsen av råvarene konkrete mål. Økt respekt for dyrene kan bidra til både bedre liv for dem og at vi tar bedre vare på det store spekter av råvarer dyrene gir.

Ingun Grimstad
Klepp, forsker SIFO

Tone Skårdal Tobiasson
Redaktør

Ull: Å tenke seg en «ullfri» verden vil si både et enormt tap av kulturelt mangfold og av gode klær, skriver innsenderne. FOTO: SIRI JUELL RASMUSSEN

HMS-tiltak virker

Virker norsk distriktspolitikk? Ja, si det. Til tross for en aktiv distriktspolitikk over flere tiår sentraliseres landet. Det betyr imidlertid ikke at de distriktspolitiske virkemidlene ikke har effekt. Situasjonen kunne ha vært langt verre hvis vi ikke hadde hatt distriktspolitikk. Det eneste vi kan være helt sikker på er at effekten av virkemidlene ikke er tilstrekkelige til å stoppe eller snu sentraliseringen.

Det samme er tilfelle når det gjelder virkemidler som har til hensikt å redusere antall ulykker i landbruket. De er ikke tilstrekkelige til å hindre at ulykker skjer. Men det betyr ikke at de er uten effekt. Dette påpekes helt riktig av Jan Elgvang, fagsjef i Norsk Landbruksgiving HMS, i Nationen 16. oktober. Bakgrunnen for at Elgvang påpeker dette forholdet er at et forskningsprosjekt om ulykker i landbruket angivelig skal ha vist at HMS-tiltak ikke får ned antall ulykker. Problemet er at dette ikke er et resultat fra prosjektet.

Forskningsprosjektet viser at relativt sett er ulykkesrisikoen i landbruket tilnærmet den samme som for 25 år siden. Men

det betyr altså ikke at tiltak ikke virker, og dette har Storstad, som i Nationen er sitert på noe hun ikke har sagt, heller aldri hevdet. Dette må stå for avisas regning.

Journalisten var til stede på konferansen «Ikke en bonde å miste» hvor forskerne presenterte resultat som snarere viser effekt av HMS-tiltak. Det ble blant annet påpekt at kurs i praktisk HMS fremmer tiltak for å redusere risiko. I tillegg presenterte forskerne flere forslag til konkrete HMS-tiltak for å få ned ulykker i framtiden. Det ville vi selvsagt aldri gjort hvis vi var usikre på effekten av HMS-tiltak på antall ulykker.

Ett av hovedbudskapene fra konferansen var at skal man redusere antall ulykker må det være et kontinuerlig fokus på dette. Tiltak – i ulike former – er altså en helt avgjørende faktor skal vi greie å gjøre landbruket til en tryggere arbeidsplass.

Oddveig Storstad
forsker (NIBIO)
Gro Follo
Forsker og prosjektleder (Bygdeforskning)

SAMFERDSEL

Gratis kollektivtrafikk

Hvis kollektivtrafikken var gratis ville A/S Norge spare mye penger og bli et foregangsland når det gjelder farlige klimautslipp. Mange busser går nesten tomme for passasjerer, selvfølgelig ikke i storbyene i rushtiden. I stedet for å bygge motorveier med midtdele som er direkte livsfarlig hvis en trailer får motorstopp med utrykningskjøretøy rett bak - burde vi i stedet bygge ut jernbanenettet. Hitler hadde storstilte utbyggingsplaner for jernbanen i Norge. Gjøvikbanen skulle egentlig gått helt til Lillehammer - Dovrebanen skulle få sidespor over til Stryn i Sogn og Fjordane. Nordlandsbanen skulle gå helt til Kirkenes. Hadde krigen vart et år til hadde vi hatt verdens beste jernbane.

Slik gikk det som kjent ikke. De allierte vant krigen – og

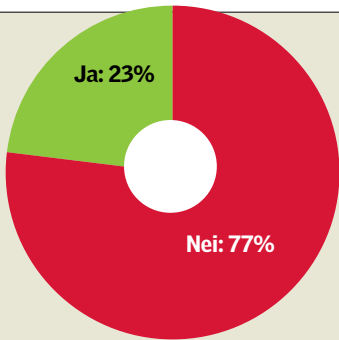
Tog: Toget skulle gå helt til Kirkenes. FOTO: NTB SCANPIX

det skal vi alle være glade for. Men i februar 2012 byttet Norge plass med oljenasjonen Dubai som verdens rikeste stat. Ergo har vi etter min mening råd til gratis kollektivtrafikk. I griségrende strøk trenger vi selvfølgelig fortsatt privatbilismen.

Gunnar Kollstad
Lillehammer

nationen.no

Vi har stilt følgende spørsmål:
«Er det rettferdig å senke avskrivings-satsen for husdyrbygg?»

ANTALL STEMME: 882

Hver dag finner du avstemninger og meningsmålinger om aktuelle temaer på nationen.no. **Klikk deg inn og stem!**

Verdig vinner: Tidligere informasjonssjef ved Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG), Britt Kåsin ble nylig kåret til Årets lutefiskelsker. Her sammen med musikeren Heine Totland og restauratør Jørn Lie ved Restaurant Gamle Raadhus i Oslo.

FOTO: WERNER WILH. DALLAWARA

Årets lutefiskelsker

I juni abdiserte «potetdronningen» Britt Kåsin etter 36 år som informasjonssjef i Opplysningskontoret for frukt og grønt. Nå er hun kåret til Årets lutefiskelsker.

– Jeg er svært glad i både ringe-rikspoteter og lutefisk så denne utmerkelsen er veldig hyggelig, men totalt overraskede for meg å skulle få, sa Britt Kåsin i sin takketale under den offisielle åpningen av årets lutefisksesong på restaurant Gamle Raadhus i Oslo nylig. Hun la til at lutefisk er noe hun har spist helt siden hun var barn hjemme på Brandbu på Hadeland. Her var det fast tradisjon med slik lutet glede på andre juledag. I fjor var det kjøkkensjef Ei-

vind Hellstrøm som fikk æren av å bli utpekt til Årets lutefiskelsker.

For stor fisk

Hvert år legger vi nordmenn i oss rundt 2283 tonn til en verdi av godt over 100 millioner kroner. Med tanke på årets lutefisk er problemet at det har vært mye stor fisk. Det vil si over seks kilo, noe som betyr at det blir mindre fisk til tørrfisk, som igjen kan brukes til lutefisk. Samtidig er det den samme størrelsen som bru-

kes til eksport til Italia og andre europeiske land.

Ifølge ledelsen hos grossist Køltzow i Oslo har det ført til at prisen på råvaren har økt med 40 prosent som igjen gjør at årets fisk blir veldig eksklusiv i forhold til tidligere år. Norge konkurrerer med hele Europa om de beste råvarene.

Økt priser

Under er presentasjonen forrige uke ble det pekt på at det som så langt har dukket opp i butikken som har vært priset til mellom 40 og 50 for kiloen, i år vil prisen til nærmere 80 kroner kiloet. Det er lutefisk laget av veldig liten fisk. Lutefisk av høy kvalitet og riktig størrelse vil sannsynligvis koste nærmere 150 kroner per kilo eller mer.

Fakta

Skandinavisk varemerke

* I motsetning til tørrfisk og klippfisk, som trolig er mer kjent i resten av verden enn her hjemme, er lutefisken et skandinavisk fenomen.

Kilde: Norges Sjømatråd

VEL FORTJENT

«Årets pris er særdeles velfortjent».

NINA SUNDQVIST, ADM.DIREKTØR, MATMERK

JENS VON BUSTENSKJOLD

Tekst: Sigurd Lybeck

Illustrasjoner: Anders Bjørngaard

De sprang fram og så han hang etter underbukselinninga i vinduskroken.
– Mon dieu, håssen er det du har stelt deg, gamle våpenbroder? spurte Bustenskjold med en mandig latter.
– Her setter du hele grenda i opprør og innbiller folk du har hengt deg, og så henger du bare etter bukselinninga!

– Spør heller Plassbakk-kallen håfør han og Geline satt og hørte på fuggern, pep Myrenggubben sint.
– Her ligger je forkjølet og leier dyr potetsetter, og så sitter den døgenikten bare og hører på gauken og taler fjasprat med min kone.
Hadde je itte da plikt til å ta korteste vegen ut for å få slabbedasken i sving att.

NOTERT

SAMFUNN

Vil beskytte atomreaktorer

* Ekspertene anbefaler at atomreaktorene i Halden og på Kjeller må sikres bedre mot terrorisme og atomtyveri, melder NRK Østfold på nett.

En delegasjon på åtte personer fra Det Internasjonale atomenergibyrået (IAEA) har vært på en to uker lang inspeksjon i Norge for å undersøke sikkerheten knyttet til atomreaktorene i Halden i Østfold og på Kjeller i Akershus.

Ekspertgruppen leverte en 115 sider lang rapport til norske myndigheter sist fredag. Inspektørene mente den fysiske sikkerheten ved atomanleggene er for dårlig og at den må forsterkes.

I tillegg mener ekspertene at lokalt politi må kobles sterkere inn i sikringen av anleggene.

FORSVAR

Kjemper for jagerflyvedlikehold

* Rygge er ett av tre steder som blir vurdert for å teste og drive ettersyn av de nye f-35 jagerflyene. Det stedet som blir valgt kan få tilført et hundretalls, nye høyteknologiske arbeidsplasser, melder NRK Østfold på nett.

Vedlikeholdet av motorene på de nye jagerflyene skal utføres av AIM Norway (Aerospace Industrial Maintenance).

AIM Norway ser for seg tre aktuelle lokaliseringer av jagerflyvedlikeholdet. Det er på den militære flystasjonen på Gardermoen, Rygge militære flystasjon og på Eggemoen ved Hønefoss.

SAMFUNN

FeFo eier store deler av vidda

* Finnmarkskommisjonen konkluderer med at Finnmarkseiendommen (FeFo) eier grunnen i feltet på Varangerhalvøya vest.

Feltet består av all grunn i kommunene Båtsfjord og Berlevåg som FeFo har forvaltet etter at finnmarksloven trådte i kraft 1. juli 2006, melder NRK Finnmark på nett.

Kommisjonen har konkludert med at FeFo eier grunnen i feltet, men at et areal på vel 30.000 dekar i Guglofjord i Berlevåg kommune står i en særstilling.

FOTO: WERNER WILH. DALLAWARA

Stor grunneier: FeFo på Varangerhalvøya.

VÆRET

SMHI
© SMHI Grafikk/Bulls

I DAG

Tromsø	Overskyet vær og noe regn.
Trondheim	Overskyet, men mest opphold.
Bergen	Skyet eller delvis skyet og mest opphold.
Oslo	Delvis skyet og opphold.

SOLA OPP NED

Tromsø	08.11	16.48
Trondheim	08.16	17.49
Bergen	08.27	18.18
Oslo	08.04	17.56

I MORGEN

Tromsø	Overskyet, men mest opphold.
Trondheim	Overskyet, men mest opphold.
Bergen	Overskyet vær og noe regn.
Oslo	Overskyet, men mest opphold.

SOLA OPP NED

Tromsø	08.15	16.43
Trondheim	08.19	17.45
Bergen	08.30	18.15
Oslo	08.06	17.53

LANGTIDSVARSEL

Onsdag Torsdag Fredag

Troms & Finnmark

Nordland

Trøndelag Møre & Romsd.

Vestlandet

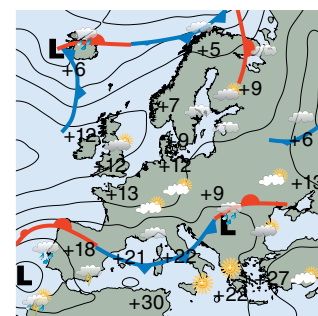
Fjelltraktene i Sør-Norge

Østafjells

EUROPA I DAG

Europa Tirsdag Onsdag

Athen	+22	+23
Barcelona	+17	+17
Berlin	+12	+10
Geneve	+11	+10
København	+11	+10
London	+12	+12
Madrid	+18	+16
Moskva	+6	+3
Paris	+13	+13
Warszawa	+10	+9
Roma	+22	+21
Stockholm	+10	+9

Turistbyer Tirsdag Onsdag

Algarve	+20	+19
Alicante	+22	+22
Kreta	+27	+27
Las Palmas	+26	+24
Maderia	+21	+22
Malaga	+22	+23
Mallorca	+21	+21
Phuket	+31	+31
Rhodos	+23	+24
Tunis	+30	+26

SUDOKU

5		1	6					
					5		6	
8	6	7		4				5
			4			5		7
		5		8		2		
9		4			7			
7				9		3	5	1
	5		1					
					2	4		8

Vanskelighetsgrad: 3 av 8

Slik løser du sudoku:

- * Hvert av kvadratene med 3x3 ruter (kalles regioner) må fylles med alle tallene fra 1 til 9.
- * Hver vannrett og hver loddrett linje må også inneholde alle tall fra 1 til 9.
- * Et tall skal ikke forekomme mer enn én gang per rad (vannrett og loddrett) samt region. Det finnes bare én løsning på hver oppgave.

Løsning på lørdagens oppgave:

7	2	1	8	9	4	6	3	5
5	9	6	2	1	3	8	7	4
4	3	8	6	5	7	9	2	1
8	6	7	1	2	9	4	5	3
9	4	3	7	6	5	2	1	8
1	5	2	4	3	8	7	6	9
6	8	4	5	7	1	3	9	2
2	1	9	3	4	6	5	8	7
3	7	5	9	8	2	1	4	6

Vanskelighetsgrad: 2 av 8

LESERBILDE

Instagrambruker **fruaperez** har postet dette flotte høstbildet fra Asker og merket det #bygddagram.

nationen.no

Vi vil gjerne vise dine bilder. Du kan enten sende bilder til blinkskudd@nationen.no eller dele bilder på Instagram med hashtag **#bygddagram**. Vi trykker daglig leserbilder i avisa. Hver uke plukker vi ut et blinkskudd som presenteres lørdager med kommentar fra våre fotografer. Blinkskuddfotografen får tilsendt to flakslodd. Ukas beste bilde blir også med videre til finalen ved årets utløp. Nationen vil senere kunne bruke bildene i andre sammenhenger, hvis ikke det gis spesifikk beskjed om reservasjon.

©VEGARD HANSSEN

NRK 1

21.30: Broen

06.30 Landgang (r) 07.00 Skattejegerne (r) 07.30 NRK nyheter 07.45 Politisk kvarter Samsending med P2. 08.00 NRK nyheter 08.10 Munter mat (r) 08.40 Gintberg i utkanten (r) 09.10 Som au pair i London (r) 09.40 Under hammeren (r) 10.10 Med hjartet på rette staden (r) 10.55 Danmarks beste kaker (r) 11.30 Arkitektens hjem (r) 12.00 NRK nyheter 12.15 Skattejegerne (r) 12.45 Det fantastiske livet (r) 13.40 Korte dyrehistorier (r) 13.50 Hygge i Strömsö (r) 14.30 Som au pair i London (r) 15.00 NRK nyheter 15.15 Top Gear (r) 16.10 Utkant (r) 16.35 Bondi Beach (r) 17.00 NRK nyheter 17.15 Sånn er jeg, og sånn er det (r) 17.30 Oddsat 17.45 Tegnspråknytt 17.50 Norge Rundt (r)

18.15 Under hammeren (11) Da. serie.

18.45 Distriktsnyheter

19.00 Dagsrevyen

19.45 Symesterskapet

(7) Underholdningsprogram. Oppgavene er vanskeligere enn noensinne når paraplyer skal bli haute couture, og catwalk-kjoler skal vise inspirasjon fra de store motehusene. Hvem står igjen som Norges beste amatørstyrer?

20.45 Glimt av Norge

Elieser – det flytende bedehuset. Norsk dokumentar.

20.55 Distriktsnyheter

21.00 Dagsrevyen 21

21.30 Broen

(4) Da./sv. krimserie. Saga prøver å finne hvilke koblinger det finnes mellom morderen og ofrene, og et gisseldrama setter fart i etterforskningen.

22.30 Dama til

(5) Underholdningsprogram. Live er dama til leder i partiet Rødt, Bjørnar Moxnes. Hvordan er det å være i forhold med en som har et så forskjellig politisk ståsted fra seg selv?

23.00 Kveldsnytt

23.15 Førstebetjent Banks (r)

(2) Br. krimserie.

00.40 The Fast and the Furious

Ty./am. actionthriller fra 2001. Om natten eier «Dom» Toretto gatene i L.A. Tiljublet av sine fans kjører han mot enhver som har nerver til å utfordre ham. I rollene: Paul Walker, Vin Diesel, Michelle Rodriguez. Regi: Rob Cohen. (15 år)

02.25 Nurse Jackie (r)

02.50 Symesterskapet (r)

03.50-06.30 Top Gear (r)

NRK 2

23.20: Downton Abbey

09.05 Ken Follett – en millionindustri (r) 09.35 Hovedscenen (r) 10.50 Hvem tror du at du er? (r) 11.50 Lindmo (r) 12.50 Norges smarteste (r) 13.50 Skavlan (r) 14.50 På tro og Are (r) 15.30 Hubbles kosmiske reise (r) 16.15 Med hjartet på rette staden (r) 17.00 Derrick (r)

18.00 Dagsnytt atten

19.00 Hotellenes hemmeligheter (r)

(4) Br. underholdning.

19.45 Skandinavia i Hitlers jerngrep

(5) Da. dokumentarserie.

20.15 Aktuelt

Programleder: Ole Torp.

20.45 Kapital: Økonomi i ubalanse

Inequality for All. Am. dokumentar fra 2013. Økonomiprofessor Robert Reich var arbeidsminister under Bill Clinton, helt til han innså at hans ideer om å fordele godene ikke var gangbar mynt på det nyliberale 90-tallet. Regi: Jacob Kornbluth.

22.15 Skeive jenter

(4) Sv. serie. Matilda reiser heim til mormor i heimbyen Fagersta. Ho utset seg sjølv for fare og får ein kompis på puben.

22.30 Urix

Programleder: Hege Moe Eriksen, Gry Blekastad Almås.

22.50 Selskapet (r)

(5) Kulturprogram.

23.20 Downton Abbey (r)

(4) Br. dramaserie.

00.10 Brenner & bøkene (r)

(4) Litterært samtaleprogram.

00.55 Viva Hate (r)

01.55 Hubbles kosmiske reise (r)

02.40 Oddsat – nyheter på samisk (r)

02.55-05.20 Distriktsnyheter (r)

2

19.00: Fingrene av fatet

05.30 What Went Down (r) 06.00 Solsidan (r) 06.30 Nyhetene 06.55 God morgen Norge Nyheter og værmelding hver hele og halve time. 10.00 God morgen Norge (r) 12.00 Jakten på kjærligheten (r) 13.00 Bolighjelpen – Vancouver (3) 14.00 Bygglov (10) 15.00 En moderne familie (r) 15.30 En moderne familie (r) 16.00 Home and Away (r) 16.30 Home and Away (142) 17.00 Solsidan (r) 17.30 Solsidan (r)

18.00 Hotel Cæsar (r)

18.30 Nyhetene

18.45 Været

18.50 Sportsnyhetene

19.00 Fingrene av fatet

(37) Norsk underholdning. I dag sendes «Fingrene av fatet» med Liv Marit Wedvik og Tore Halvorsen. Liv Marit Wedvik gikk tragisk bort i sommer.

19.30 Hotel Cæsar

(27) Norsk dramaserie. Etter å ha sett ham på sykehuset, plages Line med dårlig samvittighet overfor Leif. Storm virker derimot overbevist om at Leif er en ondsinnet overfallsmann, og prøver å få Line til å innse det samme.

20.00 Jakten på kjærligheten

(9) Norsk realityserie fra 2015. Programleder: Katarina Flatland.

21.00 Nyhetene

21.20 Været

21.25 Sportsnyhetene

21.40 Farmen 2015

(13) Norsk realityserie. Vi går inn i femte uke på Farmen og noen relasjoner knyttes sterkere, mens andre viker fra hverandre. Det velges ny storbonden på gården, og mange av deltakerne gleder seg over valget. Programleder: Gaute Grøtta Grav.

22.40 Dritseint med Edel

(5) Norsk humorprogram.

23.10 The Odd Couple

(5) Am. komiserie. Oscar og Felix har forskjellig agenda når de skal i bryllupet til en gammel venn. Oscar forsøker å sjarmere en gammel flamme, mens Felix ønsker å vise sin ekskone at han er en ny og forbedret mann.

23.40 Okkupert (r)

(3) Norsk spenningsserie fra 2014.

00.40 Hawaii Five-0

01.35 Criminal Minds (r)

03.05 Blue Bloods (r)

03.50 Criminal Minds (r)

04.35-05.30 Criminal Minds (r)

N

20.30: 71° nord

06.00 Baby Daddy (r) 06.50 Cougar Town (r) 07.15 Gøy på landet (r) 08.05 Mom (r) 08.30 Ullared (r) 09.15 Baby Daddy (r) 10.05 Millionær søker kjæreste (r) 11.55 The Big Bang Theory (r) 12.50 World's Funniest Videos Top 10 Countdown (r) 13.20 Sinnasnekker'n (r) 14.20 Ullared (r) 15.20 Cougar Town (r) 15.50 Mom (r) 16.15 Friends (r) 17.15 Two and a Half Men (r)

18.05 The Big Bang Theory (r)

(9) Am. komiserie.

19.00 World's Funniest Videos Top 10 Countdown

19.30 Sinnasnekker'n

(25) Norsk livsstilsserie. Lene og Svein Helge bor i hans gamle barndoms-hjem i Drammen. De har aldri fullført noen av oppussingsprosjektene de har startet på, og nå begynner ting å forfalle. Programleder: Otto Robsahm.

20.30 71° nord

(8) Norsk realityserie. Deltakerne er i idylliske Lofoten. Etappen byr på padling i krevende forhold med mye sjø.

22.00 Dansken & Fingern – best i alt

(2) Norsk underholdningsserie. Hvem er sleipest, hvem tåler waterboarding og hvem er best til å gjenskepe en scene fra filmen Elling baklengs? Henriette Brusgaard, Per Christian Ellefsen og Espen Lie hjelper gutta med gjennomføre stuntene. Programleder: Thomas Gullestad, Esben Selvig.

23.00 CSI (r)

(1) Am. krimserie.

23.55 Castle (r)

00.55 Special Victims Unit (r)

01.50 CSI: NY (r)

02.35 CSI (r)

03.20 The Closer (r)

04.55 Lykkelig skilt (r)

05.20-06.00 Lykkelig skilt (r)

3

19.30: MasterChef Norge

06.00 Dr. Phil (r) 07.00 TV-shop 08.00 Alle elsker Raymond (r) 08.30 The Ellen DeGeneres Show (r) 09.20 Dr. Phil (r) 10.15 Million Dollar Listing New York (r) 11.10 Hell's Kitchen USA (r) 12.05 The Ellen DeGeneres Show (163) 13.00 Svenske Hollywoodfruer (r) 14.00 Gordon Ramsay rydder opp (r) 15.00 Million Dollar Listing New York (r) 16.00 Kongen av Queens (r) 16.30 How I Met Your Mother (r) 17.30 Luksusfellen Sverige (r)

18.30 Lukket visning (r)

(5) Norsk boligprogram.

19.30 MasterChef Norge

(29) Norsk underholdningsserie. Vi er inne i siste innledende uke og deltakerne er Siri Tollerød, Victoria Bryde, Emil Solli-Tangen, Ayaz Hussain, Trine Lise Olsen og Petter Bjørklund Kristiansen. I dag skal vi på en kulinarisk reise til Hellas.

20.30 Boligjakten Danmark

(6) Da. realityserie.

21.30 NCIS: Los Angeles

(20) Am. krimdramaserie. Callen og Sam gjenopptar sine undercover-identiteter som henholdsvis fange og fangevokter, for å innfiltrere en hvit rasistisk gruppe de tror er involvert i tyveriet av kjernefysisk materiale.

22.30 Navy NCIS

(24) Am. krimdramaserie. Et dødelig bombeangrep resulterte i et tungt og overraskende tap for teamet i sesongfinalen.

23.30 Norge på dop (r)

00.30 Sex og singelliv (r)

01.05 Luksusfellen Sverige (r)

01.50 NCIS (r)

02.40 How I Met Your Mother (r)

03.30 Kongen av Queens (r)

03.55 Will & Grace (r)

04.45 Gordon Ramsay rydder opp (r)

05.30 Michael J Fox Show (r)

TV I MORGEN

NRK 1

19.45: Norges villmarker

06.30 Morgensending 08.00 NRK nyheter 08.10 Munter mat (r) 08.40 Gintberg i utkanten (r) 09.10 Som au pair i London (r) 09.40 Under hammeren (r) 10.05 Med hjartet på rette staden (r) 10.55 Danmarks beste kaker (r) 11.30 Arkitektens hjem (r) 12.00 NRK nyheter 12.15 Skattejegerne (r) 12.45 Det fantastiske livet (r) 13.40 Korte dyrehistorier (r) 13.50 Hygge i Strömsö (r) 14.30 Som au pair i London (r) 15.00 NRK nyheter 15.15 Top Gear (r) 16.10 Utkant (r) 16.40 Bondi Beach (r) 17.00 NRK nyheter 17.15 Sånn er jeg, og sånn er det (r) 17.30 Oddsat – nyheter på samisk 17.45 Tegnspråknytt 17.50 Glimt av Norge (r) 18.00 Under hammeren 18.30 Extra 18.45 Distriktsnyheter 19.00 Dagsrevyen 19.45 Norges villmarker 20.55 Distriktsnyheter 21.00 Dagsrevyen 21.21.30 Brennpunkt 23.00 Kveldsnytt 23.15 Når livet vender (r) 23.45 Symesterskapet (r) 00.45 Mr Selfridge (r) 02.20 Broen (r) 03.20 Nattsending

NRK 2

19.45: Herskapelig

09.00 Derrick (r) 10.00 Oddsat – nyheter på samisk (r) 10.15 Distriktsnyheter (r) 12.45 Aktuelt 13.15 Urix (r) 13.35 Norges villmarker (r) 14.30 Hotellenes hemmeligheter (r) 15.15 Hvem tror du at du er? (r) 16.15 Med hjartet på rette staden (r) 17.00 Derrick (r) 18.00 Dagsnytt atten 19.00 Hotellenes hemmeligheter (r) 19.45 Herskapelig (r) 20.15 Aktuelt 20.45 Bitcoin – en digital pengebinge 22.20 Glemte forbrytelser (r) 22.30 Urix 22.50 Frankrike og velferdsstaten 23.40 Skandinavia i Hitlers jerngrep (r) 00.10 Kapital: Økonomi i ubalanse 01.40 Walkabout (r) 02.20 Oddsat – nyheter på samisk (r) 02.35 Distriktsnyheter

2

20.00: Truls – Oppdrag Norge

05.30 Halveis til himmelen 06.00 Solsidan (r) 06.30 Nyhetene 06.55 God morgen Norge. Morgensending. 10.00 God morgen Norge (r) 12.00 Fingrene av fatet (r) 12.30 Matagentene (r) 13.00 Bolighjelpen – Vancouver. Kan. livsstilsprogram fra 2013. 14.00 Tid for hjem (r) 15.00 En moderne familie (r) 15.30 En moderne familie (r) 16.00 Home and Away (r) 16.30 Home and Away 17.00 Solsidan (r) 17.30 Fingrene av fatet (r) 18.00 Hotel Cæsar (r) 18.30 Nyhetene 18.45 Været 18.50 Sportsnyhetene 19.00 Fingrene av fatet. Norsk underholdning. 19.30 Hotel Cæsar 20.00 Truls – Oppdrag Norge. Norsk underholdningsserie. 21.00 Nyhetene 21.20 Været 21.25 Sportsnyhetene 21.40 Det er lov å være blid med Else. Norsk talkshow. 22.15 Hæsjtægg 22.45 Solsidan 23.15 Humans 00.15 Jakten på kjærligheten (r) 01.15 Farmen 2015 (r) 02.15 Criminal Minds (r) 02.55 Criminal Minds (r) 03.35 Blue Bloods (r) 04.20-05.05 Criminal Minds (r)

N

22.00: En helt vanlig dag

06.00 Mogensending 11.00 Millionær søker kjæreste (r) 11.55 The Big Bang Theory (r) 12.25 The Big Bang Theory (r) 12.50 World's Funniest Videos Top 10 Countdown (r) 13.20 Sinnasnekker'n (r) 14.20 Ullared (r) 15.20 Cougar Town (r) 15.50 Mom (r) 16.15 Friends (r) 16.45 Friends (r) 17.15 Two and a Half Men (r) 17.40 Two and a Half Men (r) 18.05 The Big Bang Theory (r) 18.35 The Big Bang Theory (r) 19.00 World's Funniest Videos Top 10 Countdown 19.30 Sinnasnekker'n 20.30 Brille 20.30 Kjendiskveld med Magnus Devold 22.00 En helt vanlig dag 22.30 Special Victims Unit 23.30 CSI (r) 00.25 Castle (r) 01.20 Special Victims Unit (r) 02.15 Nattsending

3

20.30: Kongen på haugen

06.00 Dr. Phil (r) 07.00 TV-shop 08.00 Alle elsker Raymond (r) 08.30 The Ellen DeGeneres Show (r) 09.20 Dr. Phil (r) 10.15 Million Dollar Listing New York (r) 11.10 Hell's Kitchen USA (r) 12.05 The Ellen DeGeneres Show 13.00 Svenske Hollywoodfruer (r) 14.00 Gordon Ramsay rydder opp (r) 15.00 Million Dollar Listing New York (r) 16.00 Kongen av Queens (r) 16.30 How I Met Your Mother (r) 17.30 Luksusfellen Sverige (r) 18.30 MasterChef Norge (r) 19.30 MasterChef Norge 20.30 Kongen på haugen 21.55 Norge på dop 22.55 Lukket visning (r) 23.55 Sex og singelliv (r) 00.30 Luksusfellen Sverige (r) 01.25 NCIS (r) 02.15 Nattsending

10.185

10.185 personer liker Facebook-siden til Nationen.
10.185 personer får fortløpende nyheter fra Nationen på sin egen Facebook-side.
10.185 personer kan enkelt kommunisere med Nationen på Facebook.
Siste person som likte Nationen er Mikkel Sørheim.

Gå til facebook.com/nationen.no

Tips oss!

Ring 21 31 00 00

tips@nationen.no

Tips oss om gode saker i ditt distrikt.
Månedens beste tips honoreres med flax-lodd.

www.nationen.no
Postboks 9390
Grønland 0135 Oslo

Besøksadresse:
Schweigaards gate 34 E

Sentralbord: Telefon: 21 31 00 00 Redaksjonen etter kl. 16.00: Telefon 94 00 86 50

Debattredaksjonen: Telefon: 21 31 00 00 · E-post: debatt@nationen.no

Trøndelagskontoret:

Hans Bårdsgård · Telefon: 911 98 998 · E-post: hans.baardsgaard@nationen.no
Kato Nykvist · Telefon: 913 22 017 · E-post: kato.nykvist@nationen.no

Abonnement og distribusjon: Telefon: 23 33 91 52 · E-post: nationen@mediacollect.noAnnonser: Telefon: 21 31 44 44 · E-post: annonser@nationen.no

NATIONEN I MORGEN

«Det er selvfølgelig
slik at FSC-sertifiserte
skogeiere kontrolleres.»

CHRISTIAN STEEL
GENERALSEKRETÆR I SAMARBEIDSRÅDET FOR BIOLOGISK MANGFOLD

PÅ TRÅDEN

MÅ STYRKES

«Prosjektet 4H-gård i vekst
skal styrke besøksgårdene
på Vestlandet».

Satser på vekst på 4H-gårder i vest

Kristin Haanshuus

Alder: 28 år

Bosted: Florø

Yrke: Prosjektleder

Aktuell: Skal få ny vekst på 4H gårder i vest.

– Hvor spesielt er det aktuelle prosjektet?

– Vi ser at det har vært en økning av 4H-gårder i landet, og det er stadig flere som besøker gårdene. Vi tror derfor at dette er et godt tidspunkt å sette i gang et større prosjekt for å jobbe med kvaliteten og mangfoldet på 4H-gårdene, både for å øke kunnskapen og forståelsen for norsk landbruk hos barn og unge, og for å bidra til utviklingen av lokalmiljø og næring i landbruket.

– Hvem står bak?

– Det er 4H i de fire vestlandsfylkene og 4H-gård Norge.

– Er du den eneste prosjektlederen av sitt slag i hele 4H i landet?

– Ja, og nei. Jeg er nok den eneste prosjektlederen som jobber konkret med 4H-gårder, men det er andre med lignende oppgaver i andre fylker i Norge.

– Hvordan går det med utviklingen av 4H-gårdene i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane?

– I 2009 var det bare to 4H-gårder på Vestlandet, og i dag er det ni. Vi har flere aktuelle 4H-gårder på blokka, så jeg vil si at utviklingen er positiv.

– Kan du si noe om hvordan det aktuelle prosjektet kom i gang?

– Det var på initiativ fra 4H i vestlandsfylkene. Det har vært en økende satsing på 4H-går-

dene i hvert fylke, hvor målet er å styrke arbeidet med 4H-gårdene. Mastergraden min i naturbasert reiseliv fra universitetet på Ås, hvor jeg gjorde lignende arbeid på gårder på Vestlandet, var vel en del av grunnen til at jeg ble ansatt som prosjektleder.

– Er det mer behov for å øke kunnskapen om primærnæringene hos barn, unge og voksne på Vestlandet enn andre steder i landet?

– Jeg vet ikke om jeg kan si det. Jeg ble overrasket da mange av bøndene fortalte meg at det ofte forekommer mangel på grunnleggende kunnskap om matproduksjon hos noen av dem som besøkte 4H-gårdene, og det gjaldt både barn og voksne. Om det gjelder bare på Vestlandet eller andre steder i landet, har jeg lite forutsetning for å si noe om. Jeg vil anta at det er tilfellet også andre steder.

– Har du selv bakgrunn fra landbruk?

– Nei, jeg har ingen direkte bakgrunn fra landbruket, men jeger oppvokst på landet med melkekyr og høns på nabogården.

– Hva er ditt favorittnettsted bortsett fra egne hjemmesider?

– Det er fristende å svare fotballfrue.no, men det blir vel litt feil. Ifølge historikken min, er jeg oftest innom nrk.no og NRK nett-tv.

– Hva lånte du av din nabo sist?

– Det var vel en gressklipper.

– Hva blir det til middag i dag?

– Jeg har lyst på noe med hvit fisk.

WERNER WILH. DALLAWARA
werner.dallawara@nationen.no

SMAK

FOTO: BRODOGKORN.NO

Grove speltstykker

Enkle og gode rundstykker
bakt med spelt.

Porsjoner: 16

Vanskelighetsgrad: Enkel

Tidsforbruk: Over 60 minutter

Ingredienser

750 g sammalt spelt

250 g siktet spelt

1 ts salt

4 dl vann

1 1/2 dl appelsinjuice

3 ss nøytral olje

1 pakke gjær

Slik gjør du

1. Ha alle ingrediensene i en bakebolle. Elt deigen godt for hånd eller med en kjøkkenmaskin. Start på lav fart, og øk etter hvert dersom du bruker en kjøkkenmaskin.

2. Dekk bakebollen med plast, og la deigen heve til dobbel størrelse, ca. 30 minutter.

3. Ta deigen ut på et lett melet bord. Del den i 16 like store em-

ner, og trill hvert emne til et rundstykke.

4. Legg rundstykkene på en stekeplate med bakepapir. Dekk med plast eller et klede, og la etterheve til dobbel størrelse, ca. 30 min.

5. Pensle rundstykkene lett med sammenvispet egg. Bruk en saks til å klippe et kryss i toppen.

6. Stekes midt i ovnen på 220 °C i ca. 10 minutter. Avkjøles på rist.

Oppskriften er levert av Opplysningskontoret for brød og korn/brodogkorn.no

NATIONEN.NO · FØLG DISSE SAKENE I DAG

Ulykker i trafikken

Nye tall: Hvor mange ble skade i trafikken i september? Statistisk sentralbyrå presenterer foreløpige tall.

FOTO: SIRI JUELL
RASMUSSEN

Innvandrere- gründere

Til Energetics: Kronprinsparet deltar på konferanse om flerkulturelle ressurser og innovasjon i Drammen.

FOTO: NTB SCANPIX